

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

**Analýza volebních programů českých politických stran
u voleb do Evropského parlamentu**

Diplomová práce

Autor: Zuzana Hudečková
Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Mocek
Brno 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou prací na téma „*Analýza volebních programů českých politických stran u voleb do Evropského parlamentu*“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 20. 12. 2015

.....

Poděkování

Poděkování patří vedoucímu práce Mgr. Ondřeji Mockovi za odborné vedení, konzultace, ochotu a cenné rady. Děkuji také partnerovi, rodině a přátelům za podporu, trpělivost a pochopení.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na analýzu volebních programů čtyř českých politických stran u voleb do Evropského parlamentu. Předmětem výzkumu je porovnání užití národních a evropských témat v těchto volebních programech. Zároveň se předpokládá, že volební programy k volbám do Evropského parlamentu obsahují v mnoha případech témata, která jsou charakteristická pro volby na národní úrovni. Práce tak aplikuje jednu z charakteristik teorie voleb druhého řádu na volby do Evropského parlamentu. Získávání dat z volebních programů je založeno na obsahové analýze.

KLÍČOVÁ SLOVA

Teorie voleb druhého řádu, Evropský parlament, obsahová analýza, volební programy.

ABSTRACT

The subject of the diploma thesis is an analysis of election programs of four Czech political parties for EU parliamentary elections. The subject of the research is a comparison of targeting national and European issues in the election programs. The thesis assumes that the election programs target issues, which are characteristic for elections at the national level. The thesis applies one of the characteristics of the theory of second order elections to the EU parliamentary elections. Data gathering is based on content analysis.

KEY WORDS

The second order elections, European Parliament, content analysis, election programs, EU parliamentary elections.

Obsah

1. ÚVOD	7
2. TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1 Evropský parlament	11
2.1.1 Evropský parlament jako instituce	11
2.1.2 Struktura Evropského parlamentu	13
2.1.3 Volby do Evropského parlamentu	14
2.1.4 Volby do Evropského parlamentu v České republice.....	15
2.2 Popis zkoumaných politických stran	17
2.2.1 Komunistická strana Čech a Moravy	17
2.2.2 Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová	19
2.2.3 Česká strana sociálně demokratická	21
2.2.4 Občanská demokratická strana	23
2.3 Teorie voleb druhého řádu	25
2.4 Volební programy	29
2.5 Obsahová analýza	30
3. METODIKA VÝZKUMU	32
3.1 Limity výzkumu.....	37
4. ANALYTICKÁ ČÁST	39
4.2 Výsledky analýzy (CMP): programy jednotlivých stran v roce 2004	39
4.2 Výsledky analýzy (CMP): programy jednotlivých stran v roce 2009	46
4.3 Výsledky analýzy (CMP): programy jednotlivých stran v roce 2014	55
4.4 Výsledky analýzy (CMP): srovnání výsledků ve všech volebních obdobích do Evropského parlamentu	65
4.4.1 Srovnání užití národních a evropských témat ve volebních programech KSČM	65
4.4.2 Srovnání užití národních a evropských témat ve volebních programech KDU- ČSL	66
4.4.3 Srovnání užití národních a evropských témat ve volebních programech ČSSD	68

4.4.4 Srovnání užití národních a evropských témat ve volebních programech ODS69	
4.4.5 Srovnání užití národních a evropských témat ve volebních programech vybraných českých politických stran	71
4.4.6 Porovnání užití větných celků spadajících k pozitivním a negativním vyjádřením k evropské integraci	73
5. ZÁVĚR	75
Seznam použitých zdrojů.....	79
Seznam tabulek a grafů.....	85

1. ÚVOD

Diplomová práce je zaměřena na analýzu volebních programů vybraných českých politických stran, které získaly mandát ve volbách do Evropského parlamentu. Práce porovnává v jednotlivých letech voleb do Evropského parlamentu, tedy v letech 2004, 2009 a 2014, obsahové sdělení volebních programů čtyř vybraných českých politických stran. Cílem práce je změřením rozdílů mezi užitím národních a evropských témat v těchto volebních programech. Zároveň se předpokládá, že volební programy k volbám Evropského parlamentu obsahují témata, která jsou typická pro volby na národní úrovni. Ve volebních programech a kampaních tak dochází k soupeření mezi politickými tématy. Nižší pozornost politických stran a médií k evropským tématům je jednou z charakteristik voleb do Evropského parlamentu jako voleb druhého řádu.

Kořeny Evropského parlamentu sahají až do roku 1952. Nicméně původní podoba uskupení delegátů parlamentů členských zemí s pouze konzultativní funkcí prošla nemalým vývojem. Dnešní podoba je dána Lisabonskou smlouvou. Evropský parlament představuje v rámci Evropské unie instituci, která spolu s Radou figuruje v rozhodovacích procedurách mnoha oblastí. Jeho pravomoci jsou viditelné v oblasti legislativní, rozpočtové i kontrolní. Změnou prošlo nejen upevňování pozice s navyšováním pravomocí, ale také složení. V roce 1979 byly konány přímé volby zástupců lidu Evropské unie do Evropského parlamentu. Volební systém není však do dnešní podoby jednotný. Skládá se ze společných volebních postupů a specifických předpisů členských států. V České republice se volby do Evropského parlamentu konají po pěti letech od roku 2004.

Hojně diskutovaným problémem v souvislosti s volbami je klesající volební účast v rámci celé evropské integrace. A to včetně České republiky. Průměrná volební účast do Evropského parlamentu ve zkoumaných letech v rámci celé Evropské unie byla 43,7%. Na území České republiky se ve zkoumaných obdobích účastnilo voleb průměrně 24,9 % voličů. Nižší volební účast u voleb do Evropského parlamentu, nežli u voleb prvního řádu, je jednou z charakteristik pro volby druhého řádu.

Jedním z hlavních autorů zabývajících se teorií voleb druhého řádu, a to i specifiky na území České republiky, je docent Pavel Šaradín. Dalším významným autorem zabývajícím se problematikou teorie voleb druhého řádu je Karlheinz Reif. Název již napovídá, že volby druhého řádu se interpretují jako méně důležité oproti volbám řádu

prvního, tedy volbám do národních parlamentů. K charakteristikám voleb druhého řádu se specifikací na volby do Evropského parlamentu patří: nižší volební účast, volební programy a kampaně obsahují převážně národní témata, je zaznamenáno vyšší procento neplatných hlasů, vládní strany také mohou ztrácet podporu a rozhodování voličů je obráceno spíše směrem k osobnosti nežli stranicky, ...¹ Projevy voleb druhého řádu mohou být, dle autorů teorie, dány pocitem voličů v rozhodování o instituci s menšími kompetencemi. Faktory, které negativně ovlivňují volební účast, jsou také méně výrazné volební kampaně a nižší informovanost voličů.²

Ačkoli zařazení evropských voleb do skupiny voleb druhého řádu není lichotivé a poukazuje na jejich nižší důležitost, neměly by být vzhledem k rostoucí síle instituce v rámci Evropské unie opomíjeny. Autoři zabývající se teorií voleb druhého řádu vidí význam voleb také v propojení s volbami řádu prvního. Propojení se táhne od vytváření nových politických subjektů, přes volební zisky na domácí politické scéně až po ověřování velikosti voličské základny a podpory politických stran a jejich osobností.³

Diplomová práce je v rámci aplikace teorie voleb druhého řádu zaměřena na témata obsažená ve volebních programech. Cílem práce je změření rozdílu mezi užitím národních a evropských témat ve volebních programech do Evropského parlamentu vybraných politických stran a zodpovězení výzkumné otázky: *Do jaké míry se věnují volební programy relevantních českých politických stran ve volbách do Evropského parlamentu evropským tématům?*

Ze škály volebních programů k volbám do Evropského parlamentu byly vybrány volební programy čtyř českých politických stran. Klíčem výběru politických stran byla podmínka dosažení mandátu ve všech dosud konaných volbách do Evropského parlamentu v České republice. Vybranými stranami jsou Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL), Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM), Občanská strana demokratická (ODS) a Česká strana sociálně demokratická (ČSSD).

Texty volebních programů budou podrobeny obsahové analýze. Obsahová analýza je jedním z nejstarších přístupů v oboru sociálních věd, která ve 40. letech nabyla na své

---

¹ ŠARADÍN, P.: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*, s. 11-46.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

důležitosti a rozšířenosti. Je také používána k analýze mediálních sdělení politické komunikace. Hlavní výhodou obsahové analýzy je přeměna textů v kvantitativní popis obsahu a znázornění obsahu textu v číselných hodnotách. Klíčovým krokem je rozdělení textu na analytické celky, které jsou dle předem daného schématu kódovány. Pro kódování textů vybraných volebních programů je vybráno schéma skupiny Comparative Manifesto Project (tzv. CMP).⁴ Kódovací schéma skupiny mapuje politická témata, která člení do 7 tematických oblastí. Tato témata dále agregují 56 indexových hodnot.

Texty vybraných volebních programů budou rozděleny na větné celky, ke kterým budou přiřazovány indexy dle jejich obsahového sdělení. V analytické části budou výsledky nejdříve zobecněny a znázorněny v datové matici dle témat. Následně bude znázorněno 8 nejčteněji užitých indexů v textu volebního programu se zdůrazněním větných celků odkazujících k evropské integraci. Větné celky obsahující zmínky o evropské integraci budou kódovány pod dvěma indexy, dle jejich vyznění. Pozitivní zmínky budou agregovány pod indexem 108 Evropská unie: pozitivní a negativní zmínky budou agregovány pod indexem 110 Evropská unie: negativní. Indexové hodnoty budou přiřazeny do skupiny národní nebo evropské téma. Porovnání těchto dvou skupin, dle let, politických stran i všech zkoumaných období, změří rozdíl mezi užitím národních a evropských témat ve volebních programech vybraných politických stran.

Je nutné podotknout také limity vybrané metody. Ačkoli je možné nezávisle výzkum opakovat, problémem je případné subjektivní zkreslení při kódování. Tento problém vyvstává především u větných celků, které nesou nejednoznačnou informaci. Dalším limitem je pestrost volebních programů a absence unifikovaného zpracování. Volební programy jsou rozdílné svojí délkou, formou i strukturou. Ovlivnění obsahu je také dáno společenskou a politickou atmosférou v roce konaných voleb. Kritickým zhodnocením a řešením eliminací subjektivních zkreslení se zabývá kapitola 3.1 Limity výzkumu.

---

⁴ Více informací o Manifesto Project Database na: https://manifesto-project.wzb.eu/coding_schemes/1.

Diplomová práce je složena ze dvou částí. První z nich se věnuje popisu Evropského parlamentu jako instituce a volbám do Evropského parlamentu. Dále se zabývá popisem vybraných českých politických stran, jejichž volební programy jsou předmětem výzkumu. Své místo v teoretické části má teorie voleb druhého řádu a popis obsahové analýzy. Spojení teoretické a analytické části představuje úplný popis metodiky výzkumu. Analytická část prakticky sumarizuje výsledky zkoumání obsahů volebních programů. Tyto výsledky jsou nejdříve demonstrovány pro každou stranu i každý rok zvlášť. Následně jsou srovnány výsledky analýzy podílu národních a evropských témat všech zkoumaných volebních programů. Poslední podkapitola analytické části porovnává pozitivní a negativní sdělení větných celků ve skupině evropských témat.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Evropský parlament

Evropský parlament je významnou součástí institucionální struktury Evropské unie. Jeho postavení a pravomoci procházely od roku 1952 permanentním vývojem. Původně byl Evropský parlament sestaven z delegátů parlamentů členských zemí a působil jako konzultativní orgán. Po posílení pravomocí, na základě revizí primárního práva, dosáhl

až do dnešní spolurozhodovací pozice. Poslední pozměňovací smlouvou byla Lisabonská smlouva.⁵ Vývojová změna proběhla také ve složení Evropského parlamentu. Delegáti parlamentů členských zemí byli vyměněni za zástupce lidu Evropské unie volených v přímých volbách. Průběh vývoje Evropského parlamentu je spojován se dvěma koncepcemi, které se zabývají změnami pravomocí. První koncepce vysvětluje posílení pravomocí na základě legitimizace, tedy na základě přímých voleb. Druhá koncepce naopak staví odpovědnost, nové úkoly a spolurozhodování jako impuls k potřebě přímých voleb. Mechanismus přímých voleb je aplikován od roku 1979.⁶

Diplomová práce analyzuje volební programy vybraných politických stran do Evropského parlamentu a následující kapitola se tak bude věnovat Evropskému parlamentu jako instituci s jeho pravomocemi a strukturou, následně také charakteristikou voleb do Evropského parlamentu a těchto voleb v České republice.

2.1.1 Evropský parlament jako instituce

Evropský parlament má v rámci institucionální struktury komplexní funkce. K nejvýznamnějším patří legislativní pravomoc, rozpočtová pravomoc a kontrola výkonné moci. Právě první zmíněná legislativní pravomoc se nejvíce dotýká diskuze zvyšování pravomocí instituce. Klíčovým momentem se pro instituci stalo přijetí Smlouvy o EU, které pro Evropský parlament zavedlo v rámci legislativního procesu spolurozhodovací

---

⁵ Evropský parlament (2015): *Smlouvy a Evropský parlament* online text (<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/20150201PVL00022/EP-a-Smlouvy>).

⁶ PÍTROVÁ, M.: *Institucionální struktura Evropské unie*, s. 52-53,60.

proceduru.⁷ V současné době tak Evropský parlament sdílí s Radou rozhodovací pravomoci v mnoha oblastech, podílí se na novelizaci legislativy a přijímání nových právních norem, kde může aktivně působit při modifikaci návrhů.⁸ Nabytá spolurozhodovací pravomoc v daných oblastech značí rovnocenné postavení Evropského parlamentu a Rady. V případě neshody mezi těmito institucemi může dojít až k zablokování legislativy, tzv. parlamentnímu vetu.⁹

Další významnou pravomocí Evropského parlamentu je aktivní působení v rozpočtovém procesu. V rozpočtovém mechanismu má Evropský parlament své místo při schvalovacím postupu, modifikaci návrhů a podněcování dodatků k předloženému návrhu Komisí, i ke stanoviskům členských států jednajících v Radě. Konečný krok k ustavení rozpočtu jako zákonu Evropské unie je podpis předsedy Evropského parlamentu. Instituce je i kontrolním orgánem schváleného rozpočtu.¹⁰

Kontrolním orgánem je Evropský parlament také ve vztahu k výkonné moci. Úlohy směrem k Evropské komisi jsou dány ve jmenování předsedy a členů Komise, prověřování měsíčních a výročních zpráv, předkládání dotazů či interpelace směrem ke Komisi či jednotlivým členům a v možnosti vyslovení nedůvěry. Ve vztahu k Radě působí kontrolní mechanismy na bázi kontroly programu a závěrečné zprávy předsedy Rady a účasti při důležitých diskusích a dotazování.¹¹ Mezi další pravomoci a úkoly Evropského parlamentu patří také volba ombudsmana a konzultace při volbě členů Účetního dvora a předsednictva Evropské centrální banky. S Komisí také úzce spolupracuje při vyřizování peticí.¹²

Obecně tak Evropský parlament reprezentuje legitimní nadnárodní instituci v podobě jedné z parlamentních komor.¹³ A působí jako instituce demokratického vyjádření občanů Evropské unie.¹⁴

---

⁷ FIALA, P. – PITROVÁ, M.: *Evropská unie*, s. 345.

⁸ MOŘKOVSKÁ, L. – ČEJKA, M.: *Česká republika a Evropská unie: studijní materiály*, s. 28.

⁹ PITROVÁ, M.: *Institucionální struktura Evropské unie*, s. 63.

¹⁰ MOŘKOVSKÁ, L. – ČEJKA, M.: *Česká republika a Evropská unie: studijní materiály*, s. 29.

¹¹ MOŘKOVSKÁ, L. – ČEJKA, M.: *Česká republika a Evropská unie: studijní materiály*, s. 30.

¹² FIALA, P. – PITROVÁ, M.: *Evropská unie*, s. 358-361.

¹³ PITROVÁ, M.: *Institucionální struktura Evropské unie*, s. 53.

¹⁴ MOŘKOVSKÁ, L. – ČEJKA, M.: *Česká republika a Evropská unie: studijní materiály*, s. 27.

2.1.2 Struktura Evropského parlamentu

Vnitřní organizační struktura Evropského parlamentu je tvořena výbory a předsednictvem. Kromě odborných výborů působí v instituci také politické frakce. Hierarchicky nejvýše postaveným je poslanci volený předseda Evropského parlamentu. K jeho úlohám patří reprezentace a podepisování schválených legislativních aktů a rozpočtu. Podpůrným orgánem předsedy je tzv. Bureau, složené ze 14 místopředsedů a 5 kvestorů¹⁵. Přijetím smlouvy o EU se tato skupina rozšířila o předsedy politických frakcí do tzv. Konference předsedů.¹⁶ Tato organizační platforma sestavuje agendu parlamentu, kontroluje práci výborů a plní reprezentační roli.¹⁷ Samotné činnosti Evropského parlamentu jsou členěny do 20 specializovaných stálých výborů. Funkcí výborů je dle tématu jejich řešené agendy shromažďovat informace, přispívat k obsahu legislativních návrhů a modifikace návrhů.¹⁸ Složení výborů rámcově odráží strukturu politického zastoupení v Evropském parlamentu.

Dalším důležitým orgánem Evropského parlamentu jsou politické frakce, jejichž význam v organizační struktuře neustále posiluje. U vzniku politických frakcí jsou preferovány politické zájmy nad národními zájmy, dochází tak k vytváření frakcí napříč jednotlivými národy. Strukturou jsou si politické frakce podobné s politickými kluby a disponují vlastními rozpočty. Celkově je do této složky poskytována až 1/6 finančních prostředků Evropského parlamentu. Politické frakce mají v Evropském parlamentu rostoucí funkci a vliv v legislativním procesu. K faktickým pravomocem patří ústní interpelace k Radě či Komisi a podávání návrhů do oblastí 2. a 3. pilíře.¹⁹ V současnosti je v Evropském parlamentu činných sedm frakcí. K největším patří Skupina Evropské lidové strany (Křesťanských demokratů) a Skupina progresivní aliance socialistů a demokratů v Evropském parlamentu.²⁰

---

¹⁵ Kvestor slouží jako poradní a asistenční orgán, nemá hlasovací právo.

¹⁶ FIALA, P. – PITROVÁ, M.: *Evropská unie*, s. 335-344.

¹⁷ PITROVÁ, M.: *Institucionální struktura Evropské unie*, s. 59.

¹⁸ PITROVÁ, M.: *Institucionální struktura Evropské unie*, s. 59.

¹⁹ FIALA, P. – PITROVÁ, M.: *Evropská unie*, s. 338-340.

²⁰ Euroskop.cz (2015): *MEMO: Frakce v Evropském parlamentu* online text (<https://www.euroskop.cz/8468/2351/clanek/memo-frakce-v-evropskem-parlamentu/>).

2.1.3 Volby do Evropského parlamentu

Volební systém do Evropského parlamentu není mezi všemi členy evropské integrace jednotný. O jednotném systému jedná evropská integrace již od založení Evropského společenství uhlí a oceli.²¹ Specifikace přímých voleb byly společenstvím upraveny ve Smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství. Úprava je zavedena do článku 138 této smlouvy. Smlouva zakotvuje jmenování zástupců do Evropského parlamentu z řad členů národních parlamentů. Také ponechává část volebních mechanismů na národních legislativách.²² Mechanismus přímých voleb nicméně dosud čelí mnoha překážkám. Jednou z nich jsou výhrady Velké Británie, díky jejich dlouholeté volební tradici. Výraznou výhradou je u členských států také otázka subsidiarity a problematika jejího narušování.²³ Na základě Smlouvy o fungování Evropské unie byla ustanovena kombinace volebního systému společných volebních postupů a specifických vnitrostátních předpisů. Společná pravidla ustavují zásadu poměrného zastoupení a definují některé z případů neslučitelnosti s mandátem poslance v Evropském parlamentu. K předpisům, které podléhají vnitrostátním ustanovením, patří minimální hranice pro přidělení mandátu (pro ČR je tato hranice 5 %), hranice volebních obvodů (většina členů užívá jednoho volebního obvodu), volební právo, právo být volen (v ČR je věková hranice 21 let), kandidatura (v ČR mohou kandidovat pouze členové politických stran či sdružení), termíny konání voleb, možnost voličů měnit pořadí kandidátů na základě preferenčních hlasů, ověřování výsledků, pravidla volebních kampaní a obsazení mandátu uvolněného během volebního období.²⁴

Hojně diskutovanou otázkou v souvislosti s volbami do Evropského parlamentu je klesající volební účast a jejich zastínění volbami do národních parlamentů. V prvních přímých volbách konaných roku 1979 byla průměrná volební účast 68 %, v roce 1984 tato účast klesla na 61 % a v roce 1999 dosahovala 48 %.²⁵ Diplomová práce se zabývá volebními roky 2004, 2009 a 2014. Průměrná volební účast v těchto letech byla 45,74 %

---

²¹ FIALA, P. – PITROVÁ, M.: *Evropská unie*, s. 324-328.

²² MOLEK, P.: *Politická práva*, s. 497-500.

²³ FIALA, P. – PITROVÁ, M.: *Evropská unie*, s. 324-328.

²⁴ Evropský parlament (2015): *Evropský parlament: volební postupy* online text (http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_1.3.4.pdf).

²⁵ FIALA, P. – PITROVÁ, M.: *Evropská unie*, s. 332-333.

pro 25 členských států, 42,97 % pro 27 členských států a 42,61 % již pro 28 členských států.²⁶

2.1.4 Volby do Evropského parlamentu v České republice

Volby do Evropského parlamentu se v České republice konaly poprvé ve dnech 11. - 12. 6. 2004. Do celkového počtu 732 poslanců Evropského parlamentu bylo voleno 24 českých zástupců. Nejvyšší počet hlasů získala Občanská demokratická strana s 30,04 %. Následně Komunistická strana Čech a Moravy s 20,26 %. Více než 10% procentní podpory u voličů dosáhla SNK sdružení nezávislých a Evropští demokraté. Dalšími politickými stranami a hnutími byla Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová, Česká strana sociálně demokratická a NEZÁVISLÍ. Na základě volební podpory byl počet mandátů mezi strany proporcionalně rozdělen. Volební účast byla v prvním roce konaných voleb 28,32 %.²⁷

Druhých konaných voleb do Evropského parlamentu v roce 2009 se zúčastnilo 28,22 % voličů. Nejvyšší počet hlasů obdržela stejně jako v roce prvním Občanská demokratická strana. Z celkového počtu podpořilo stranu až 40,91 % voličů. Česká strana sociálně demokratická ve druhém volebním období získala 31,82 % a Komunistická strana Čech a Moravy 18,18 % hlasů. S méně než 10 %, ale se získáním posledních dvou přidělovaných mandátů, uspěla Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová.²⁸ Na volební období od roku 2009 usedlo do Evropského parlamentu 22 českých poslanců ze 766 poslanců.²⁹

Třetí volby do Evropského parlamentu v roce 2014 ukázaly na výsledkových listinách na prvních místech nové politické strany. S 16,13% podporou voličů uspěla politická strana ANO 2011, těsné blízkosti s 15,95 % dosáhla koalice TOP 09 a Starostové a 14,17 % Česká strana sociálně demokratická. Okolo 10 % voličské podpory dosáhla

---

²⁶ Evropský parlament (2014): *Turnout 2014 - European Parliament* online text (<http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/turnout.html>).

²⁷ Volby.cz (2014): *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11.06. – 12.06.2004* online text (<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep?xjazyk=CZ>).

²⁸ Volby.cz (2014): *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05.06. – 06.06.2009* online text (<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep?xjazyk=CZ>).

²⁹ Evropská parlament (2015): *O Parlamentu* online text (<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/20150201PVL00021/P%C5%99edchoz%C3%AD-volby>).

Komunistická strana Čech a Moravy, Křesťanská a demokratický unie – Československá strana lidová a Občanská demokratická strana. Jednoho volebního mandátu s 5,24 % dosáhla Strana svobodných občanů. Volební účast v tomto roce klesla na 18,2 % voličů.³⁰ Nyní má Česká republika v Evropském parlamentu 21 zástupců z celkového počtu 751 poslanců.³¹

---

³⁰ Volby.cz (2014): *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 23.05. – 24.05.2014* online text (<http://www.volby.cz/pls/ep2014/ep?xjazyk=CZ>).

³¹ Evropská parlament (2015): *O Parlamentu* online text (<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/20150201PVL00021/P%C5%99edchoz%C3%AD-volby>).

2.2 Popis zkoumaných politických stran

Kapitola představuje jednotlivé vybrané politické strany, jejichž volební programy u voleb do Evropského parlamentu byly předmětem analýzy praktické části. Klíčem výběru politických stran byla podmínka dosažení mandátů ve všech konaných volbách do Evropského parlamentu v České republice. Takto vybranými stranami jsou Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL), Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM), Občanská demokratická strana (ODS) a Česká strana sociálně demokratická (ČSSD).

2.2.1 Komunistická strana Čech a Moravy

Vznik politické strany KSČM se datuje k 31. březnu 1990, kdy byla strana ustanovena KSČ jako územní organizace komunistů v Čechách a na Moravě.³² V době svého vzniku byla strana vnímaná jako frakce KSČ a ve svých počátcích pro ni bylo obtížné obhájit legitimitu své existence a stabilizovat své postavení. Za samostatný politický subjekt ji můžeme označit v polovině října 1990, kdy byl přijat samostatný program strany, což byl impulz pro zahájení vlastní politiky. I přes přijetí programu byla strana až do roku 1993 roztříštěna vnitrostranickými spory do dvou proudů, z nichž jeden směřoval k dosáhnutí reform a druhý se tradicionalisticky odkazoval k předlistopadové KSČ. Etapa rozporuplných začátků a ujasnění směřování byla pozastavena 26. června 1993, kdy byl zvolen do čela strany Miroslav Grebeníček a spolu se stoupenci zachovali tradiční komunistický směr strany.³³ Po roce 2004 strana přijala koncept modernizace sociální politiky. Na základě manifestu KSČM „Za Evropu a svět míru a spolupráce“, Konceptu modernizace sociální politiky a Diskusního projektu – socialismus 21. století aplikuje strana model sociální politiky s ohledem na moderní společnost a aktuální problémy.³⁴

Nynější prezentace strany je otevřená směrem k občanům. V základu programu přetrvává myšlenka sociálně spravedlivé společnosti a garantování sociálních jistot.

---

³² KSČM (2003): *Naše strana – KSČM* online text (<https://www.kscm.cz/nase-strana/24002/kscm-kdo-jsme?chapter=1297>).

³³ PŠEJA, P.: *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998*, s. 100-102.

³⁴ KSČM: *Dlouhodobé projekty KSČM* online text (<https://www.kscm.cz/politika-kscm/projekty/40399/koncept-modernizace-socialni-politiky>).

Snahou je především chránit zájmy prostých občanů a umožnit samostatné rozhodování občanů o svých a společenských zájmech. Socialismus je také, jako dlouhodobý cíl, doprovázen respektováním a využíváním moderních technologií, vědy, tržní ekonomiky a spolupráce v Evropě. Vše je ovšem možné pouze v případě, že je průběh v souladu se strategickými cíli a zájmy společnosti.³⁵

V mezinárodním prostředí měly komunistické vztahy již historicky své místo. Jednalo se především o spolupráci se státy tíhnoucí ke komunistické ideji s cílem rozšiřování členské základny. I nyní patří k nejvýznamnějším vztahům v rámci evropského území jejich spolupráce se stranami ideově příbuznými. Se vstupem České republiky do Evropské unie se tyto konexe ještě zintenzívněly. Příkladem může být aktivita spoluzaložení Strany evropské levice (SEL).³⁶ I přes titul spoluzakladatele není KSČM plnoprávným členem a její status je prozatím pouze pozorovatelský.³⁷ Důvodem je nesouhlas s částí stanov SEL. KSČM má také své zastoupení v Evropském parlamentu. Již v prvním roce voleb konaných v České republice získala své legitimní zastoupení v podobě šesti mandátů v Evropském parlamentu. Poslanci se připojili k levicové frakci GUE/NGL (Evropská sjednocená levice/Severská zelená levice)³⁸ a pokračování mandátů přetrvává také v dalších volebních obdobích.

Před vstupem do Evropské unie bylo včleňování evropských témat do volebního programu KSČM velmi pozvolné. Tento postup koresponduje s praktikovanou ideologií a programem strany.³⁹ Nelze ovšem říci, že by měla strana před vstupem pro či proti-integrační postoj. Nejasný postoj k evropské integraci může vycházet z kritiky celospolečenského světového uspořádání. Kde ve svých charakteristikách KSČM uvádí svůj neztotožněný přístup ke globalizaci, která má v jejích očích vykořisťovatelský

---

³⁵ KSČM (2003): *Naše strana – KSČM online text* (<https://www.kscm.cz/nase-strana/24002/kscm-kdo-jsme?chapter=1297>).

³⁶ Pozn. Strana evropské levice neboli SEL je konfederativní frakcí evropských levicových stran. Ve své podstatě požadují změnu Evropy, brání sociální stát a spravedlivě rozdělující blahobyt, sílu a vliv. Více informací na: <https://www.euroskop.cz/8649/sekce/konfederativni-frakce-spojonych-evropskych-levych-a-evropska-levice/>.

³⁷ KSČM (2003): *Naše strana – KSČM online text* (<https://www.kscm.cz/nase-strana/24002/kscm-kdo-jsme?chapter=1297>).

³⁸ Pozn. Politické seskupení socialistických a komunistických stran v Evropském parlamentu. Více na: <http://www.guengl.eu/group/about>.

³⁹ FRÍZLOVÁ, I. a kol. *Vliv evropeizace na české politické strany*, s. 11-20, (http://www.iips.cz/userfiles/file/wp_20_vliv_evropeizace.pdf).

charakter. Celosvětové uspořádání tím tíhne k převaze kapitalismu, prohlubování nerovností, oslabování národních států a zvyšování závislosti na jiných státech a nadnárodních mechanismech globálního kapitálu.⁴⁰

Ačkoli se strana nezobrazuje ve faktické opozici k Evropské unii, je snahou v ní dosáhnout znatelných změn. Zásadní je zde také vnímání pojmů, ve kterém pro stranu slovo Evropa a Evropská unie neznamená totožný pojem. Tyto pojmy dělí na geografický pojem *Evropská unie* a komunistické označení projektu pro přebudování EU na mírové socialistické společenství států *Evropa*. Změny charakteru a cíle prosazení v EU strana popsala v dlouhodobém programu *Naděje pro Českou republiku* publikovaném v roce 2005.⁴¹ Ke klíčovým bodům programu socializace Evropy patří ochrana a podpora občanů, zvýšení funkcí státu, nabytí sociální a ekologické rovnosti, rozvoj sociálního státu a překonání kapitalistické dominance.⁴²

2.2.2 Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

Počátky vzniku strany jsou spojovány již s obdobím první světové války. Klíčovým se stalo sjednocení katolických politických stran do Československé strany lidové, v prvním poválečném roce 1919. Zásadní obrat pro vývoj a působení strany nastal v polistopadovém roce 1989. Začátek nového politického uspořádání rozběhl také ve straně již dříve zakořeněné názorové rozpory k ubírání se zájmů a koalicí v rámci politického spektra. Podoba dnešní strany vznikla sloučením Křesťanské demokratické unie (KDU) s Československou stranou lidovou (ČSL) v roce 1992. V této podobě byla od roku 1998 až do roku 2010 zastoupena ve všech českých vládách. Nyní po čtyřleté neúčasti je KDU-ČSL opětovně ve vládě.⁴³

Program strany je vystaven na křesťanských hodnotách a principech. V rámci politického spektra se strana hlásí jako středopráva s významným sociálním aspektem. Ve svých cílech specifikuje vztah s občany jako se svými bližními a rovnými.

---

⁴⁰ KSČM (2003): *Naše strana – KSČM online text* (<https://www.kscm.cz/nase-strana/24002/kscm-kdo-jsme?chapter=1297>).

⁴¹ Více informací na: <https://www.kscm.cz/nase-strana/sjezdy-kscm/vi-sjezd-kscm/obsahove-materialy-vi-sjezdu-kscm/24142/nadeje-pro-ceskou-republiku>.

⁴² FRÍZLOVÁ, I. a kol. *Vliv evropeizace na české politické strany*, s.11-20, (http://www.iips.cz/userfiles/file/wp_20_vliv_evropeizace.pdf).

⁴³ KDU-ČSL celostátní web (1997): *Kořeny ČSL online text* (<http://www.kdu.cz/o-nas/historie>).

Takto uspořádaný systém chce strana aplikovat i ve vztahu občanů a státu. Vztahy jako takové jsou v záměrech KDU-ČSL velmi často zmiňovány. Především se v nich jedná o sociální soudržnost, rovnost před zákony, důvěru, bezpečí, hodnoty a fungující rodiny. Mezi faktická řešení jak nastavit společnost jednající v rámci křesťanských hodnot patří daňová progresse, kvalitní a dostupné vzdělání, nastavení konkurenceschopnosti mezi vědomostními ekonomikami, podpora sociálních služeb a důraz je kladen na ohleduplné a udržitelné využívání životního prostředí se spojením podpory zemědělců a venkova.⁴⁴

Otázka vztahů a hodnot je zásadní pro KDU-ČSL také na poli zahraniční politiky. V otázkách evropské integrace se strana profiluje již od počátku proevropsky. Svůj postoj k evropské integraci KDU-ČSL poprvé dala najevo ve volebním programu už v roce 1998. Zdůraznila zde společné evropské hodnoty, odkazovala na důležitost sblížení a upevňování vztahů. Proevropský přístup strana demonstrovala nejen odkazem k hodnotám a vztahům, ale také aktivním přístupem a iniciativou na podílení se a účasti na rozhodování v důležitých oblastech evropských politik. Příkladem je tak iniciativa v problematice hospodářské a měnové unie, Schengenské dohody a Zahraniční a bezpečnostní politice. Postupně KDU-ČSL blíže specifikovala zájmy v rámci evropské integrace, ale její proevropský postoj i nadále zůstává spolu s hájením národních zájmů.⁴⁵

Zajímavý ideový střet je postoj k rozšiřování Evropské unie. V této otázce je KDU-ČSL velmi pozitivní a podporující. I zde je možné vidět zakořenění hodnot a vztahů v charakteristice strany. Proces rozšíření je hodnocen jako nezvratný a na základě spravedlnosti by tak i ostatní státy a národy měly mít stejnou šanci jako Česká republika a stát se jejími členy. K opozici stranu staví negativní postoj k přijetí Turecka jako právoplatného člena.⁴⁶

Ve volbách do Evropského parlamentu získala strana své legitimní zastoupení, a to ve všech volebních obdobích. KDU-ČSL se připojila k Evropské lidové straně, jejíž

---

⁴⁴ KDU-ČSL celostátní web (1997): *KDU-ČSL Kdo jsme* online text (<http://www.kdu.cz/o-nas/kdo-jsme>).

⁴⁵ FRÍZLOVÁ, I. a kol. (2006): *Vliv evropeizace na české politické strany*, s. 29-34, (http://www.iips.cz/userfiles/file/wp_20_vliv_evropeizace.pdf).

⁴⁶ KDU-ČSL (1997): *Volební program 2013-2017* online text (<http://www.kdu.cz/getattachment/Temata/Volebni-program/KDU-CSL-Volebni-program-2013-2017.pdf.aspx>).

program vychází ze stejných programových zásad a hodnot.⁴⁷ Podpora Evropské unie, prohlubování spolupráce, sdílení hodnot, solidarita a spravedlnost jsou tak středem zájmů KDU-ČSL jak na domácím, tak na evropském politickém poli.

2.2.3 Česká strana sociálně demokratická

Třetí představenou stranou je Česká strana sociálně demokratická, která má nejdelší historickou tradici ze všech českých politických stran. Tradice trvání nebyla přerušena ani v éře komunistického režimu, 1948-1989. Strana byla samozřejmě zakázána, ale aktivně působila v exilu. Na tuto dobu se u ČSSD dá nahlížet ve dvou dimenzích. První je nepřerušování kontinuity její existence již od 19. století, která zakořenila ve členech i příznivcích určitý závazek. Druhou je řada sporů spojovaných se spoluprací s bývalými komunisty, která se v určitých obměnách táhne až do současnosti. Dlouhodobou proměnu se zásadním vlivem na vývoj strany mělo jmenování předsedou strany Miloše Zemana, roku 1993. Obměna ve vedení strany měla pozitivní vliv na eliminaci rozkolu strany, utlumení sporů o spolupráci s komunisty a posílení vlivu protipólu k ODS a především vytvoření nejvýznamnější levicové partaje.⁴⁸

Orientaci strany napovídají její charakteristiky i cíle. K základním hodnotám patří úcta ke člověku, svoboda rozvoje osobnosti a svoboda rozhodování, rovnost před zákonem, ale také rovnost v příležitostech. Politika strany je vybudována na základech solidarity a sociální spravedlnosti. Se stranou je často vázán termín humanitní demokracie, který spojuje hodnoty sociální demokracie ve vztahu ke člověku a klade důraz na důležitost stále se rozvíjející reprezentativní demokracie. Dalším často kladeným pojmem je odpovědnost, a to jak ve vztahu člověka k člověku a přírodě, tak ve vztahu států k občanům a jiným státům. Konkrétně tak v programech strana klade důraz k trvale udržitelnému rozvoji a globální spravedlnosti a odpovědnosti (tzv. Global Governance)⁴⁹.

---

⁴⁷ Euroskop.cz: *Evropská lidová strana a frakce Evropské lidové strany a evropských demokratů* online text (<https://www.euroskop.cz/8625/sekce/evropska-lidova-strana/>).

⁴⁸ PŠEJA, P.: *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998*, s. 95-99.

⁴⁹ Pozn. Termín Global Governance strana v interpretuje jako systém zodpovědného světového vládnutí. Více informací na: www.cssd.cz/data/file/cssd-dlouhodoby-program.pdf.

Globální spravedlnost a odpovědnost je současně tezí pro postoj v otázkách mezinárodní politiky.⁵⁰

Závaznou normou pro dosažení globální spravedlnosti a udržení sociálního modelu je dle ČSSD neustálé posilování evropské integrace. Tuto tezi prosazuje ČSSD již od zahájení vstupních jednání České republiky do Evropské unie. Ve volebním programu roku 1998 ČSSD podporuje aktivní přístup v předvstupních jednáních, vyjadřuje podporu k jednotnému evropskému trhu, Hospodářské měnové unii i společné integrační měně a prosazuje také sdílný postoj k reformám v české legislativě i státní správě k podobě modelů evropské integrace.⁵¹ Volební programy do Parlamentu České republiky ani sympatie s evropskou integrací straně dodnes nevyprchaly. Jednotlivé změny ovšem můžeme vidět v odlišném přístupu k podpoře evropské integrace, který se od volebního programu roku 2002 profiluje k řešení přání a problémů vymezených cílových skupin českého obyvatelstva. Jedná se především o důchodce, nezaměstnané, studenty, učitelé, manuální pracovníky, ...⁵²

ČSSD má své delegace v Evropském parlamentu po prozatímní všechny tři volební období. Již na první období se strana připojila do Skupiny progresivní aliance socialistů a demokratů v Evropském parlamentu, která je nyní druhou největší politickou frakcí Evropského parlamentu. Nejsilnější zastoupení ČSSD měla v období 2009-2014, kdy strana měla až 7 mandátů. Se skupinou se strana identifikuje především v otázkách nadnárodní regulace kapitálu, zajištění základních práv slabším sociálním skupinám, garance kvalitní sociální péče a trvale udržitelném rozvoji.⁵³

---

⁵⁰ ČSSD (2011): *Sociální demokracie: Historické kořeny, Hlavní směry a perspektivy* online text (<http://www.cssd.cz/data/files/cssd-dlouhodobý-program.pdf>).

⁵¹ ČSSD (1998): *Volební program a prohlášení vlády* online text (<http://www.cssd.cz/data/files/2000-volebni-program-a-prohlaseni-vlady-1998-tisk.pdf>).

⁵² FRÍZLOVÁ, I. a kol. (2006): *Vliv evropeizace na české politické strany*, s. 3-10, (http://www.iips.cz/userfiles/file/wp_20_vliv_evropeizace.pdf).

⁵³ EurActiv (2013): *Politické skupiny v Evropském parlamentu* online text (<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/politick%C3%A9skupinyvevropsk%C3%A9mparlamentu>).

2.2.4 Občanská demokratická strana

Vznik Občanské demokratické strany je datován k 23. únoru 1991, kdy strana vznikla oddělením od Občanského fóra. Formování strany probíhalo již o půl roku dříve, v létě 1990, kdy se vystupňovaly debaty o potřebě oficiálně standardizované politické strany. Prvním předsedou strany se stal s téměř 90% souhlasným vyjádřením Václav Klaus. ODS byla profilována jako pravicová strana, hlásící se k pragmatickému realismu. Ihned po svém vzniku strana získala silné mandátní zastoupení v Poslanecké sněmovně a za velmi krátkou dobu existence se stala nejvýznamnějším aktérem české politické scény formující a slučující strany hlásící se k pravici. Pavel Pšeja rychlý úspěch strany vykládá na základě 3 faktorů: „1. osobnost Václava Klause jako symbol transformace a nadějí vkládaných do budoucnosti, 2. celková nálada veřejnosti, ve velké míře hlásící se k pravici a podporující probíhající transformaci, 3. profederální stanovisko v době rozporu se Slovenskem o nezávislost a prosazování hospodářské transformace.“⁵⁴

Základem všech programů ODS jsou tzv. Čtyři poděbradské artikuly: 1. Soukromí je nedotknutelné, 2. Levný stát, 3. Nezádlužená budoucnost a 4. Solidarita zodpovědných.⁵⁵ Artikuly byly poprvé zveřejněny ve volebním programu ODS Hlavu vzhůru pro volby do Poslanecké sněmovny roku 1998 a tvoří ucelený systém zásad, jimiž se strana řídí a vkládá je do svých řešení a programů.⁵⁶ Za danou a pevnou koncepcí můžeme vidět pragmatický postoj strany. Artikuly rozvíjí 14 tezí občanských demokratů udávající priority v řešení ODS. Jedná se například o nízké a přehledné daně, ozdravení veřejných financí, modernizaci sociálního systému, podporu reforem ve zdravotnictví a vzdělávání, boj proti korupci a zdlouhavé byrokracii, spolehlivý penzijní systém, ...⁵⁷

Výhled priorit ODS pro Českou republiku a aktuální dlouhodobý program strany se nazývá Vize 2020.⁵⁸ Součástí je také rozsáhlejší představení priorit v zahraniční politice. Klíči k úspěchu jsou základní hesla: bezpečnost, prosperita a svoboda. S bezpečností souvisí především sympatie k atlantickému uskupení NATO, jejíž ukotvení a posilování

⁵⁴ PŠEJA, P.: *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998*, s. 60-61.

⁵⁵ Více informací na: <http://www.ods.cz/politicky-program/podebradske-artikuly>.

⁵⁶ ODS: *Čtyři poděbradské artikuly* online text (<http://www.ods.cz/politicky-program/podebradske-artikuly>).

⁵⁷ ODS: *Čtrnáct tezí občanských demokratů* online text (<http://www.ods.cz/politicky-program/14-tezi>).

⁵⁸ Více informací na: <http://www.vize2020.cz/docs/vize2020final.pdf>.

vazeb vnímá ODS jako garanci bezpečnosti. K dalším bodům zahraničních priorit patří větší zapojení ČR do rozvojové spolupráce a humanitární pomoci, obnovení image ČR ve světě a rozšiřování ekonomické diplomacie pomocí bilaterálních a multilaterálních dohod. Do zahraničních priorit je implementována také evropská reformní politika.⁵⁹

V otázkách evropské integrace představuje ODS subjekt, který předkládá negativní následky integrace. V roce 1992 byla strana svým postojem charakterizována jako nejotevřenější česká euroskeptická strana. Tento radikální postoj se profiloval postupem času do mírnějšího euroskepticismu, který na jednu stranu přiznává nevyhnutelnost evropské integrace z ekonomicko-obchodních vztahů pod pohrůžkou ekonomické izolace a blokáce exportu a na druhé straně zdůrazňuje ochranu národního státu. Podpora evropské integrace je tak patrná v otázkách liberalizace ekonomického prostředí a lepšího čerpání finančních prostředků z evropských fondů. Kritika je naopak důrazná v otázkách federalistických principů EU. Postoj strany koresponduje s pragmatickým a funkčním využíváním možností členství v EU.⁶⁰ V roce 2001 přijala strana Manifest českého eurorealismu, jehož autorem je Jan Zahradil ve spolupráci s dalšími odborníky. Manifest popisuje zahraničně-politické směřování strany, aktuální trendy evropské integrace a klady a zápory členství pro Českou republiku.⁶¹ Ústředním pojmem manifestu je pojem eurorealismus, ke kterému se ODS v rámci názorových proudů na Evropskou unii sama řadí. V roce 2011 byl manifest vydán v rozšířeném vydání.⁶²

Poslanci klubu ODS jsou od roku 2009 členy frakce Evropských konzervativců a reformistů, kterou spolu s britskou Konzervativní stranou iniciovali ke vzniku od roku 2006.⁶³

---

⁵⁹ Vize 2020 (2010): *Vize 2020* online text (<http://www.vize2020.cz/docs/vize2020final.pdf>).

⁶⁰ FRÍZLOVÁ, I. a kol. (2006): *Vliv evropeizace na české politické strany*, s. 3-10, (http://www.iips.cz/userfiles/file/wp_20_vliv_evropeizace.pdf).

⁶¹ ZAHRADIL, J (2001): *Manifest českého eurorealismu*, s. 3, online text (http://www.zahradil.eu/assets/files/publikace/manifest_eurorealismu.).

⁶² Jan Zahradil (2011): *Jan Zahradil: Právě před deseti lety vyšel Manifest českého eurorealismu* online text (<http://www.zahradil.cz/media/Prave-pred-deseti-lety-vysel-Manifest-ceskeho-eurorealismu>).

⁶³ Skupina EKR (2012): *Skupina evropských konzervativců a reformistů* online text (http://ecrgroup.eu/cz/?page_id=954).

2.3 Teorie voleb druhého řádu

V následující části se práce věnuje teorii voleb druhého řádu. Tato teorie byla představena Karlheinzem Reifem a Hermannem Schmittem již v roce 1979 a byla vystavěna na evropských volbách. Základem pro výzkum byly první přímé volby do Evropského parlamentu. Ačkoli prvotním zkoumáním bylo chování voličů ve volbách do Evropského parlamentu, dochází v posledních letech k přidávání dalších dimenzí. Jedná se tak o odchylky ve volebních kampaních, volebních programech, financování a regionálních rozdílech v podpoře jednotlivým subjektům, atd.⁶⁴ Teorie voleb druhého řádu se tak rámcově dotýká pro práci významné problematiky a to témat ve volebních programech.

Jak již název sám napovídá, jsou volby druhého řádu interpretovány jako volby méně důležité oproti volbám do národních parlamentů, které jsou volbami prvního řádu. Důležitost voleb a vidina příležitostí, co může jak volič svou účastí tak kandidující politický subjekt ovlivnit je rozhodujícím kritériem pro rozlišení voleb prvního a druhého řádu.⁶⁵ Nižší důležitost je autory teorie voleb druhého řádu interpretována jako pocit menší kompetence, absence přímého vlivu na podobu exekutivy a nemožnost rozhodování o celostátních politických tématech. Z pohledu voliče se jedná o rozhodování v institucích s menší škálou kompetencí.⁶⁶

Toto rozlišení v sobě promítá také výše volební účasti. S volbami druhého řádu se pravidelně pojí nižší volební účast než s volbami prvního řádu, tedy parlamentními volbami.⁶⁷ Volební účast je jedním z hlavních kritérií funkčnosti demokratického systému a legitimizace zvolených orgánů. Jaroslav Čmejrek doplňuje, že nižší volební účast tak může demonstrovat nižší legitimitu, nežli je tomu u voleb s účastí vyšší.⁶⁸ Slabší volební účasti ve volbách druhého řádu neprospívá ani druhá strana voleb a to přímo kandidující politické subjekty. Ve volbách prvního řádu jsme zvyklí na všeobjímající rozsáhlé kampaně. U voleb druhého řádu tomu tak není a volební kampaně jsou nevýrazné, což má

---

⁶⁴ ŠARADÍN, P.: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*, s. 11-46.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ BUREŠ, J.: *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*, s. 216.

⁶⁷ ŠARADÍN, P.: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*, s. 11-46.

⁶⁸ ČMEJREK, J. a kol.: *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*, s. 78, 51.

za následek také menší informovanost voličů. Na druhou stranu je autory teorie zdůrazňováno, že ani pro tým tvůrců předvolebních kampaní není propagace ve volbách druhého řádu jednoduchá. Jako hlavní důvod uvádí menší zájem voličů a obtížné sdělovací mechanismy spojené s nezájmem.⁶⁹

Zajímavostí v souvislosti s vnímáním důležitosti a možnosti ovlivnění věci je rozpor tvrzení v případě lokálních voleb, které se díky své nižší účasti řadí k volbám druhého řádu, ačkoli v sobě nesou nejbližší spojení s voliči a dle zásady subsidiarity taky záruku, že se v případě nutnosti bude jednat na místní úrovni.⁷⁰

Pavel Šaradín přehledně shrnul obecné důvody nižší volební účasti ve volbách druhého řádu následovně:

1. Voliči nerozhodují o nejdůležitějších společensko-politických záležitostech.
2. Četnost voleb způsobuje voličskou únavu a volič si poté účast ve volbách vybírá.
3. Kampaně druhého volebního řádu jsou obvykle méně nákladné a kandidáti jsou i méně viditelní a sledovaní sdělovacími prostředky.⁷¹

K dalšímu projevu nižší kategorie voleb je dle K. Reifa a H. Schmitta změna ve způsobu hlasování voličů, kteří se odklání od hlasování strategického k hlasování upřímnému (tzv. sincere voting). Tento způsob hlasování napomáhá kandidátům menších politických stran, protože volič hlasuje jen dle své politické preference a již nekalkuluje s možným faktickým zastoupením. Může tak docházet ke hlasování pro spíše populistické či protestní skupiny, kde se volič odklání od dominantních aktuálních vládnoucích stran.⁷²

Ačkoliv první část v mnoha dimenzích poukazuje na volby druhého řádu jako na opravdu nižší s menší důležitostí, je jejich význam skryt v propojení s volbami řádu prvního. Volby druhého řádu ztvárňují důležitého hráče pro volební zisk ve volbách parlamentních. Lokální, regionální či evropské volby totiž utváří stranické elity a mohou vytvářet i subjekty nové. Stejně tak se parlamentní volby promítají do voleb druhého řádu, kde vedle programů, kampaní, ... je důležitým aktérem aktuální politická situace. V této

---

⁶⁹ BUREŠ, J.: *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*, s. 217.

⁷⁰ EUR-Lex (2010): *Zásada subsidiarity* (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV:ai0017>).

⁷¹ ŠARADÍN, P.: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*, s. 11-46.

⁷² BUREŠ, J. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*, s. 216.

souvislosti P. Šaradín dodává další označení voleb druhého řádu jako volby ověřovací.⁷³ Jedná se o obousměrné ověření, kde především vládní strany zjišťují velikost voličské základny a podpory, stejně tak tuto informaci využívá opozice ve vládě.⁷⁴

Problematiku ověřovacích voleb a propojení voleb prvního a druhého řádu představil také K. Reif, který svou hypotézu vysvětluje na základě časové řady volebního cyklu. P. Šaradín uvádí, že časová řada představuje systematický vztah mezi výsledky všech voleb druhého a prvního řádu. Hlavní determinantou vztahu je skutečnost, zdali je daná politická strana toho času u vlády nebo v opozici. První perioda, tzv. *honeymoon*, trvá do 12 měsíců po volbách. Druhá perioda, tzv. *mid-term*, se nachází v období mezi 13. a 36. měsícem po volbách. Poslední, třetí perioda tzv. *later term*, je v období od 37. do 48. měsíce po hlavních volbách. Nejvyšší oblíbenosti strana dosahuje ihned po volbách a poté se snižuje, kde v *mid-term* periodě dosahuje nejnižších bodů oblíbenosti.⁷⁵

P. Šaradín popsal na základě zkoumání K. Reifa a H. Schmitta specifická voleb do Evropského parlamentu. V mnoha bodech kopírují dimenze pro základní klasifikaci voleb do druhého řádu. K charakteristikám voleb do Evropského parlamentu stejně jako u voleb druhého řádu patří:

1. Nižší volební účast.
2. Poskytování více šancí malým a novým stranám.
3. Je zaznamenáno vyšší procento neplatných hlasů.
4. Vládní strany ztrácejí podporu.
5. Voliči se méně rozhodují stranicky, podporují více osobnosti.
6. Jsou orientovány tak, že překračují národní hranice.
7. Čím jsou volební pravidla vzdálenější od národní tradice, tím je volební účast nižší.
8. Role kampaní je důležitější než v případě voleb prvního řádu, a to z toho důvodu, že média i voliči volbám druhého řádu věnují menší pozornost. Volební kampaň, tak například v médiích soupeří o pozornost s jinými politickými tématy.⁷⁶

---

⁷³ ŠARADÍN, P.: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*, s. 11-46.

⁷⁴ BUREŠ, J. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*, s. 218.

⁷⁵ ŠARADÍN, P.: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*, s. 11-46.

⁷⁶ Tamtéž. Autorkou převzatý výčet dle Šaradína.

Tyto charakteristiky byly dále rozvedeny a po druhých volbách do Evropského parlamentu K. Reif upřesnil původní hypotézy a tvrzení. P. Šaradín je uvádí ve svém díle. První jmenované tvrzení je klíčové pro analytickou část diplomové práce a určuje její předpoklad.

1. Kampaně voleb druhého řádu obsahují témata prostoru druhého řádu, ale také většinu prostoru prvního řádu.
2. Volební účast ve volbách druhého řádu je pravidelně nižší než u voleb prvního řádu a reflektuje, jaká je závažnost rozdílných voleb druhého řádu.
3. Menší, nové a radikálnější strany mají větší šanci na úspěch ve volbách druhého řádu ve srovnání s volbami prvního řádu než strany velké.
4. Ve volbách druhého řádu výsledky stran, které tvoří vládu, ovlivňuje křivka popularity vládních stran v jednotlivých fázích volebního cyklu.⁷⁷

---

⁷⁷ Tamtéž. Autorkou převzatý výčet dle Šaradína.

2.4 Volební programy

Volební programy jsou primárním zdrojem dat praktické části diplomové práce. Obecně je vytvoření volebního programu základní marketingový proces pro sestavení volebních kampaní. Program v tomto pojetí představuje produkt, který odpovídá požadavkům politického či volebního trhu. Na volebním trhu, stejně jako v jiném tržním prostředí, soutěží politické strany a kandidáti o nejvyšší přízeň svých zákazníků, v tomto případě voličů. Pro dosažení nejlepšího umístění nabízejí strany svůj program tak, aby oslovil co nejširší okruh voličů. Volební program představuje také politickou stranu, její identitu, profil a příklonění se k pravému či levému politickému spektru. Tato charakteristika mu dává významnou hodnotu, kde zvolený program je ve volebním období zprostředkováván kandidátem.⁷⁸

Jan Křeček poukazuje na stále sílící postavení kandidátů či lídrů strany, které upozaduje volební programy a dochází v tomto procesu k personalizaci. Volební kampaně tak mají tendenci se stávat soubojem osobností před souboji produktů volebního trhu, tedy volebních programů.⁷⁹

Volební programy také mohou sloužit jiným politickým stranám jako zdroj pro tvorbu negativních kampaní. Negativní kampaně mohou být zaměřené na protivníky volebního programu nebo přímo na osobu kandidáta. Z výzkumů však vyplývá, že voliči lépe přijímají negativní kampaně, které jsou zaměřené na volební programy.⁸⁰

Vladimíra Dvořáková k tématu volebních programů přidává další význam související s občanskou společností. Jedním z nejdůležitějších úkolů občanské společnosti, v ideálně fungující demokratické společnosti, je totiž formování podnětů do agendy politických stran. Tyto politické strany si poté vybírají témata, která implementují do svých volebních programů.⁸¹

---

⁷⁸ KUBÁČEK, J.: *Slovník politického managementu a volebního marketingu*, s. 35-41.

⁷⁹ KŘEČEK, J.: *Politická komunikace: od res publica po public relations*, s. 106-107.

⁸⁰ KUBÁČEK, J.: *Slovník politického managementu a volebního marketingu*, s. 31.

⁸¹ DVOŘÁKOVÁ, V.: *Evropeizace veřejné sféry*, s. 31.

2.5 Obsahová analýza

K tradičnímu pojetí zkoumání obsahu mediálních textů, jako jsou například i volební programy politických stran, patří takzvaná tematická agenda. Tematická agenda slouží k analýze obsahu určitého textu či médií, ke srovnání napříč jednotlivými obsahy, hledání odlišností, nebo je včleněna do výzkumů sledujících dlouhodobé účinky médií a v nich vyskytovaných tématech. Tematická agenda v její tradiční kvantitativní podobě tak umožňuje nalézat rozdíly v obsahu médií a zkoumá jednotlivé zastoupení témat v nich uvedených. Aplikuje se také při výzkumech témat objevujících se v jednotlivých časových perspektivách. Ke konkrétním příkladům patří průzkum médií v zastoupení témat, kterým se věnují. Například, zdali se věnují politickým, ekonomickým či společenským tématům a v jaké míře jsou zastoupeny texty obsahující téma kriminality, katastrof nebo problematik životního prostředí. Tematická agenda používá ke svému zkoumání kvantitativní obsahovou analýzu.⁸²

Obsahová analýza je jedním z nejstarších a nejrozšířenějších přístupů v oboru sociálních věd. Významný podíl na rozvinutí této metody měl ve 40. letech tehdejší děkan Library School na Univerzitě v Chicagu Bernard Berelson. Obsahovou analýzu v původním klasickém znění definuje Berelson jako „výzkumnou techniku k objektivnímu, systematickému a kvantitativnímu popisu zjevného obsahu komunikace.“⁸³

Původně byla metoda určena primárně k analýze obsahu masmédií. V současné době se užívá i ve společenských a humanitních oborech. Také její klasická definice ze 40. let byla redefinována mnoha vědci.⁸⁴ Helmut Scherer, další z významných průkopníků obsahové analýzy, popisuje obsahovou analýzu jako: „Kvantitativní výzkumnou metodu pro systematický a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů, vycházející z vědecky podloženého kladení otázek.“⁸⁵ Výsledkem a cílem obsahové analýzy je prostřednictvím identifikace souboru slov, jeho částí či informací

---

⁸² TRAMPOTA, T. - VOJTĚCHOVSKÁ M.: *Metody výzkumu médií*, s. 99-117.

⁸³ HÁJEK, M.: *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*, s. 57-58.

⁸⁴ KRONICK, J. C.: *Alternativní metodologie pro kvalitativní analýzu dat* online text (http://sreview.soc.cas.cz/uploads/d9ea8b94ec58c839306f61835d149215d1a90b3f_276_057KRONI.pdf).

⁸⁵ SCHULZ, W. - REIFOVÁ, I.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*, s. 29-30.

v dokumentu, kvantitativní popis obsahu textu. Důležitost je přikládána nejen k obsahu, ale také k formě textu.⁸⁶

Obsahová analýza je čteně používaná k analýze mediálních sdělení politické komunikace. Dominantním rysem této metody je značná strukturalizace a selektivní postup práce. Díky charakteristice strukturovanosti má metoda vysoký stupeň ověřitelnosti. K dalším pozitivním vlastnostem metody patří možnost zpracovat obsáhlé texty, znázornit výsledky v číselných hodnotách do grafů či tabulek a následně je použít k dalším statistickým analýzám.⁸⁷ Dochází zde tak k přeměně verbální komunikace do měřitelných proměnných.

Selektivní postup kvantitativní obsahové analýzy popsali autoři Wimmer a Dominick. K postupu výkonu obsahové analýzy dodávají, že ačkoli jsou kroky uvedeny v číselném pořadí, nemusí v této posloupnosti analýza probíhat. Obvykle také ke kombinaci a záměně pořadí kroků dochází. Mezi postupující kroky k vykonání obsahové analýzy patří:

1. Formulace výzkumné otázky nebo hypotézy,
2. definice výběrového souboru,
3. výběr vzorku populace,
4. výběr a definice vzorku populace,
5. konstrukce kategorií obsahu k následné analýze,
6. konstrukce kvantifikačního systému,
7. zaškolení kódovačů a provedení pilotního výzkumu,
8. kódování obsahů na základě stanoveného systému,
9. analýza shromážděných dat,
10. zodpovězení výzkumné otázky a závěr.⁸⁸

---

⁸⁶ KOVÁŘ, B.: *Obsahová analýza dokumentu*.

⁸⁷ SCHULZ, W. - REIFOVÁ, I.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*, s. 29-30.

⁸⁸ WIMMER, R. D. - DOMINICK, J. R.: *Mass Media Research*, s. 160. Z anglického jazyka volně přeloženo autorkou.

3. METODIKA VÝZKUMU

Výzkum, na jehož základě byla zpracována diplomová práce, se zabývá zodpovězením výzkumné otázky: *Do jaké míry se věnují volební programy relevantních českých politických stran ve volbách do Evropského parlamentu tématu evropské integrace?*

Jako metoda pro získávání dat z předvolebních programů byla vybrána obsahová analýza, která je často využívána pro analýzu politických textů. Tato výzkumná metoda byla vybrána na základě relativně snadné dostupnosti dokumentů volebních programů, které jako oficiální dokumenty politických stran jsou relevantním zdrojem pro vykonání obsahové analýzy. Kódování, které je podmínkou analýzy zkoumaných textů, lze také zopakovat v případě odhalení nesrovnalostí či nedostatků a je možné zpracovat ho ex post, tedy zpětně po skončení předvolebních kampaní a voleb.⁸⁹

V prvním kroku analýzy byly nastudovány úplné texty volebních programů za účelem vyhnutí se případným nejasnostem a pochopení širšího kontextu textu. Další postup korespondoval s běžným postupem obsahové analýzy. Analýza rozdělila program do analytických jednotek, v tomto případě vět. Za analytické celky při výzkumu nebyly považovány nadpisy a obsahy volebních programů. Analytické celky byly následně kódovány dle kódovacího schématu výzkumné skupiny Comparative Manifesto Project (tzv. CMP)⁹⁰. Kódovací schéma je založené na kvantitativní obsahové analýze volebních programů stran z více než 50 zemí, pokrývajících všechny svobodné a demokratické volby od roku 1945. Obecným cílem kódovacího schématu je určení preferencí jednotlivých stran. Specifickým cílem je poté věcná analýza plnění výzev politických stran v demokratických státech OECD a v mladých demokraciích střední a východní Evropy. Projekt tak zkoumá zastoupení politické preference voličů napříč režimy až po současnost.⁹¹ Průkopníkem metody v českém výzkumném prostředí byla

---

⁸⁹ PROCHÁZKOVÁ, I. - HLOUŠEK V.: *Významnost tématu evropské integrace: obsahová analýza programů českých stran pro parlamentní volby 2006 a 2010*, s. 116, online text (http://ispo.fss.muni.cz/uploads/EVS/016/EVS_8_2_2.pdf).

⁹⁰ Pozn. Tato metoda neslouží jako jediná k aplikaci kvantitativní obsahové analýzy. Autoři uvádějí také možnost využití počítačového softwaru Wordscores. Technika je ovšem prozatím kritizována v českém prostředí kvůli obtížím aplikace na české tvarosloví.

⁹¹ Manifesto Project Database (2003): *About Manifesto Project Database* online text (<https://manifestoproject.wzb.eu/information/information>).

Zdena Mansfeldová.⁹² Metodu dále rozvinul Otto Eibl ve své knize Politický prostor a témata v České republice v letech 2006-2008.

Kódovací schéma je členěno do sedmi tematických oblastí, které pokrývají 56 kategorií neboli indexových hodnot.⁹³ Do sedmi tematických oblastí patří: (1) *zahraniční vztahy*, (2) *svoboda a demokracie*, (3) *politický systém*, (4) *ekonomika*, (5) *blahobyt a kvalita života*, (6) *společenské uspořádání* a (7) *sociální skupiny*. Obsažené téma v textu svědčí o důležitosti nejen svým pozitivním, ale také negativním vyzněním. Pokud je tedy vyjádření politické strany k danému tématu negativní, tak lze tvrdit, že konkrétní téma je pro politickou stranu důležité.⁹⁴

Rozpětí kategorií je univerzální. Jsou navrženy tak, aby bylo možné analytický celek do některé přiřadit. V případě, že analytický celek zapadá do dvou kategorií, jsou použity pravidla manuálu CMP.⁹⁵ Opačným případem je situace, kdy není možné přiřadit analytický celek ani do jedné z navržených kategorií dle kódovacího manuálu. Tehdy jsou celky kódovány pod kódem 000, tedy výrok „Bez obsahu.“⁹⁶

Metodika CMP nabízí zmapování všech politických témat vyskytujících se ve volebních programech. Pro analýzu k zodpovězení výzkumných otázek diplomové práce není relevantní zmapování veškerých indexových hodnot vyskytujících se ve volebních programech, ale zdůraznění analytických celků obsahově se zaměřujících na evropskou integraci. Pro účely analýzy tak byly na jedné straně jednotlivé agregované indexové hodnoty zobrazeny do sedmi témat, čímž je dosaženo zjednodušené výsledné datové matice. Na druhé straně výsledné datové matice je znázorněno 8 hlavních indexových hodnot vyskytujících se dle četnosti v daném volebním programu. Tato výsledná datová matice pomůže k lepší interpretaci a nastínění obsahového sdělení volebního programu. V tabulce 1 jsou přehledně znázorněna témata a agregované indexové hodnoty.

---

⁹² Pozn. Zdena Mansfeldová představila využití metody CMP ve sborníku II. kongres českých politologů ve svém příspěvku Obsahová analýza volebních programů českých politických stran.

⁹³ Pozn. Rozepsání jednotlivých kategorií je k dohledání na: https://manifestoproject.wzb.eu/coding_schemes/1

⁹⁴ PROCHÁZKOVÁ, I. - HLOUŠEK V.: *Významnost tématu evropské integrace: obsahová analýza programů českých stran pro parlamentní volby 2006 a 2010*, s. 116, online text (http://ispo.fss.muni.cz/uploads/EVS/016/EVS_8_2_2.pdf).

⁹⁵ Více informací na: https://manifesto-project.wzb.eu/information/documents?name=handbook_v4.

⁹⁶ EIBL, O.: *Politický prostor a témata v České republice v letech 2006-2008*, s. 86-92.

Tabulka 1: Obsahové vyjádření jednotlivých témat analýzy

Téma	Číselné označení	Obsah politického sdělení v agregované indexové hodnotě
Zahraniční vztahy	100	101 Zahraniční vztahy: pozitivní, 102 Zahraniční vztahy: negativní, 103 Anti-imperialismus, 104 Vojenství: pozitivní, 105 Vojenství: negativní, 106 Mír, 107 Internacionalismus: pozitivní, 108 Evropské společenství/Unie: pozitivní, 109 Internacionalismus: negativní, 110 Evropské společenství/Unie: negativní
Svoboda a demokracie	200	201 Svoboda a lidská práva, 202 Demokracie, 203 Konstitucionalismus: pozitivní, 204 Konstitucionalismus: negativní,
Politický systém	300	301 Federalismus, 302 Centralismus, 303 Efektivita byrokratického aparátu, 304 Korupce, 305 Politický autorita
Ekonomika	400	401 Volný trh, 402 Iniciativy, 403 Tržní regulace, 404 Ekonomické plánování, 405 Korporace, 406 Protekcionismus: pozitivní, 407: Protekcionismus: negativní, 408 Ekonomické cíle, 409 Keynesiánská taktika, 410 Ekonomická růst: pozitivní, 411 Technologie a infrastruktura, 412 Státem kontrolovaný trh, 413 Znárodnování, 414 Ekonomická ortodoxie, 415 Marxistická teorie: pozitivní, 416 Stagnující ekonomie
Blahobyt a kvalita života	500	501 Ochrana životního prostředí, 502 Kultura: pozitivní, 503 Rovnost: pozitivní, 504 Rostoucí sociální stát, 505 Limity sociálního státu, 506 Rostoucí vzdělávací systém, 507 Limity vzdělávacího systému
Společenské uspořádání	600	601 Národní cesta: pozitivní, 602 Národní cesta: negativní, 603 Tradice a morálka: pozitivní, 604 Tradice a morálka: negativní, 605 Právo a pořádek: pozitivní, 606 Občanské smýšlení: pozitivní, 607 Multikulturalismus: pozitivní, 608 Multikulturalismus: negativní
Sociální skupiny	700	701 Pracovní skupiny: pozitivní, 702 Pracovní skupiny: negativní, 703 Zemědělství a venkov: pozitivní, 704 Střední třída, 705 Znevýhodněné skupiny, 706 Ekonomicky neaktivní skupina
Bez obsahu	000	Výroky bez obsahu

Zdroj: Autorka na základě popisu Manuálu CMP.

V analytické části byly ke všem tématům a agregovaným indexovým hodnotám přiřazeny 2 číselné hodnoty: 1. četnost výskytu, 2. procentuální podíl výskytu. Výsledky jsou zobrazeny ve dvou tabulkách. První z nich zobrazuje výsledné číselné hodnoty pro všechna témata. Druhá zobrazuje výsledné číselné hodnoty pro osm nejčetněji zastoupených agregovaných indexových hodnot. Interpretace datové matice agregovaných indexových hodnot je zaměřena především na dva kódy, jako objekty zkoumání.

Jedná se o kódy s obsahem evropské integrace.

- Kód 108 Evropské společenství/Evropská unie: pozitivní,
- kód 110 Evropské společenství/Evropská unie: negativní.

Agregovaný index pod kódem 108, tedy *Evropské společenství/Evropská unie: pozitivní*, je v manuálu CMP definován jako příznivá zmínka o Evropském společenství/Evropské

unii. Zahrnuje v sobě obecné výhody členství, výhody rozšiřování Evropského společenství/Evropské unie, potřeby zvýšení kompetencí Evropského parlamentu, Rady Evropské unie a Evropské komise. Naopak agregovaný index pod kódem 110, *Evropské společenství/Evropská unie: negativní*, sleduje negativní odkazy na Evropské společenství/Evropskou unii. Může obsahovat opozici na konkrétní evropské politiky, evropské orgány nebo rozpočtovou politiku Evropské unie.⁹⁷

Pro zodpovězení výzkumné otázky byly porovnány národní a evropská témata ve výsledcích analýzy volebních témat pro všechny zkoumané roky. Pro znázornění jsou zjištěné indexové hodnoty zařazeny do dvou celků: 1. národní témata a 2. evropská témata. Národní témata představují otázky přímo související s vnitřní politikou České republiky. Příkladem indexových hodnot tak je téma Svoboda a demokracie, Politický systém, Ekonomika, Blahobyt a kvalita života, Společenské uspořádání a Sociální skupiny. Jedná se tak o obsahové sdělení vět vyjadřující fungování státu, institucionální strukturu a národní politiky. Tyto sdělení bývají primárními tématy u voleb prvního řádu. Evropská témata zahrnují politická vyjádření přímo související s agendou Evropské unie, řadící se k indexovým hodnotám kódu 108 Evropské společenství/Evropská unie: pozitivní a kódu 110 Evropské společenství/Evropská unie: negativní.

Výzkum byl aplikován na volební programy vybraných čtyř relevantních politických stran. Konkrétně se jedná o následující volební programy.

Pro rok 2004 jsou analyzovány volební programy:

- KDU-ČSL: *Evropský volební program*,⁹⁸
- KSČM: *S Vámi pro Vás, doma i v EU*,⁹⁹
- ODS: *Modrá šance pro Evropu, stejná šance pro všechny*,¹⁰⁰
- ČSSD: *Evropa hlavně pro lidi*¹⁰¹.

---

⁹⁷ Manifesto Project Database: *Coding Scheme: CMP* (2003) online text (https://manifesto-project.wzb.eu/coding_schemes/1).

⁹⁸ KDU-ČSL: *Evropský volební program KDU-ČSL* (2004) online text (<http://preview.kdu.cz/Dokumenty/Volby/2004/Volby-do-Evropskeho-parlamentu/2004/Evropsky-volebni-program-KDU---CSL.aspx>).

⁹⁹ KSČM: *Evropský parlament* online text (<https://www.kscm.cz/nasestrana/kscm-a-volby-dokumenty/volby-2004/evropsky-parlament/28372>).

¹⁰⁰ ODS: *Modrá šance pro Evropu, stejná šance pro všechny* (2004) online text (http://www.ods.cz/docs/programy/program_2004e.pdf).

¹⁰¹ Volební program ČSSD 2004 k zaslání z Archivu ČSSD archiv@socdem.cz.

Pro rok 2009 jsou analyzovány volební programy:

- KDU-ČSL: *Volební program pro volby do Evropského parlamentu 2009*,¹⁰²
- KSČM: *Otevřený volební program KSČM pro volby do Evropského parlamentu 2009*,¹⁰³
- ODS: *Volební program ODS.EU 2009*,¹⁰⁴
- ČSSD: *Jistota, program pro rok 2009*.¹⁰⁵

Program pro rok 2014 jsou analyzovány volební programy:

- KDU-ČSL: *Program KDU-ČSL pro volby do Evropského parlamentu 23. a 24. května 2014*,¹⁰⁶
- KSČM: *Volební program KSČM pro volby do Evropského parlamentu v roce 2014*,¹⁰⁷
- ODS: *Otáčíme EU správným směrem*,¹⁰⁸
- ČSSD: *Společně v Evropě*.¹⁰⁹

---

¹⁰² ROITHOVÁ, Z.: *Volební program pro volby do Evropského parlamentu (2009)* online text (http://www.roithova.cz/soubory/Volebni_program_KDU-CSL_do_EP_2009-2014.pdf?fid=1241961694).

¹⁰³ KSČM: *Evropský parlament* online text (<https://www.kscm.cz/volby-a-akce/volby-do-ep-2009/volebni-program>).

¹⁰⁴ ODS: *Volební program ODS.EU (2009)* online text (http://www.ods.cz/docs/programy/program_2009ep.pdf).

¹⁰⁵ Evropské zprávy: *Jistota, program pro rok 2009* online text (<http://www.evropskezpravy.cz/soubory/dokumenty/cssd-jistota-ep2009-917.pdf>).

¹⁰⁶ KDU-ČSL: *Program KDU-ČSL pro volby do Evropského parlamentu 23. a 24. května 2014* online text (http://www.volbydoep.cz/getmedia/b2402746-09d9-4fef-956f-aaff11b92712/Europrogram_KDU_2014.pdf.aspx).

¹⁰⁷ KSČM: *Program* online text (<https://www.kscm.cz/volby-a-akce/evropsky-parlament2/program>).

¹⁰⁸ ODS: *Otáčíme EU správným směrem (2014)* online text (<http://www.ods.cz/docs/programy/program-volbyEP2014.pdf>).

¹⁰⁹ ČSSD: *Společně v Evropě* online text (<http://www.cssd.cz/data/files/manifest.pdf>).

3.1 Limity výzkumu

Tato část diplomové práce kriticky hodnotí zvolenou metodu a popisuje limity výzkumu. Klíčová je kritika samotné metody CMP. Problém je spatřován v subjektivním zkreslení při kódování a zajištění reliability výzkumu. Tento problém vyvstává především v situacích, kdy věta nese nejednoznačnou informaci. Význam sdělení tak může být zkreslen obecnou znalostí o dané politické straně.¹¹⁰ Problematika nejednoznačnosti sdělení ve větných celcích pro přiřazení do agregovaného indexu byla řešena následujícími způsoby:

1. V případě, že větný celek má dle gramatických pravidel negativní tvar, ovšem politické sdělení je pozitivní, byl větný celek přičten k agregovanému indexu pozitivnímu.¹¹¹
2. Na větný celek bez zřejmého vyznění politického sdělení bylo pohlíženo i vzhledem ke kontextu gramatické věty. Dále je možné na větný celek dle Manuálu CMP nahlížet v následující hierarchii: předchozí a následující věta, odstavec, kapitola, celý dokument, politický diskurz a problematika v zemi v průběhu voleb.¹¹²
3. Větný celek s možností zařazení do více agregovaných indexů byl posuzován na základě významu jednotlivých sdělení. Například u sdělení: *Děláme B a C, protože chceme dosáhnout A*, by byl větný celek zařazen do agregovaného indexu podle věty: *chceme dosáhnout A*. *B a C* jsou pouze nástroje k dosažení daného politického sdělení.¹¹³

Manuál CMP dále zdůrazňuje, že může dojít i ke dvojímu sdělení v rámci jedné věty. Terminologicky jsou pak části rozdělené věty nazývány kvazi-větami. Manuál CMP uvádí tuto situaci na příkladu: „*Musíme řešit užší vztahy a spolupráci s našimi sousedy, jakož i jedinečné výzvy, kterým čelí malí a střední podnikatelé v této době ekonomických*

---

¹¹⁰ EIBL, O.: *Politický prostor a témata v České republice v letech 2006-2008*, s. 93.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

těžkostí.“¹¹⁴ Tato věta by byla rozdělena na dva větné celky, kde první část by byla v analýze přiřazena k agregovanému indexu pod kódem 107 Internacionalismus: pozitivní a druhá část věty by byla přiřazena k agregovanému indexu pod kódem 402 Iniciativy. Při vypracování analytické části byl brán zřetel i na případné kvazi-věty. Za kvazi-věty ovšem nebyly považovány větné celky oddělené interpunkčními znaménky jako je čárka, dvojtečka, středník nebo jednotlivá slova se slovtvorným základem Evropa. Pro definici počtu větných celků, tak byly započítávány pouze věty s jednotlivými obsahy vlastních sdělení.¹¹⁵

Dalším limitem byla problematika pestrosti volebních programů. Politické strany nemají unifikovaný postup a zpracování volebních programů. Objevilo se zde tak velké množství rozdílných dokumentů, ať již svojí délkou, formou nebo strukturou.¹¹⁶ Redukce nejasností a chybovosti při interpretaci výsledků tak byla postavena na metodě procentuálního vyjádření podílu evropských témat vzhledem k celkovému rozsahu volebního programu. Absence zájmu o délku programu a pouze procentuální vyjádření účasti politických sdělení pomohlo k porovnání údajů u odlišných dokumentů.

Posledním zmíněným limitem je možné ovlivnění obsahu volebních politických programů obdobím, společenskou a politickou atmosférou.¹¹⁷ Příkladem může být specifikace prvního volebního období, rok 2004, kdy se volby do Evropského parlamentu konaly bezprostředně po vstupu České republiky do Evropské unie. Obecným předpokladem při zpracování bylo oproštění se od společenské a politické atmosféry.

---

¹¹⁴ WERNER, A. a kol. (2011): *Manifesto Coding Instructions* online text (https://manifesto-project.wzb.eu/down/papers/handbook_v4.pdf).

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ HRABICOVÁ, Z. (2008): *Evropská témata v evropských volbách 2004 a 2009 – prohloubení zájmu českých politických stran o evropské otázky?* online text (https://is.muni.cz/th/136169/fss_m_b1/diplomka_final.txt).

¹¹⁷ HRABICOVÁ, Z. (2008): *Evropská témata v evropských volbách 2004 a 2009 – prohloubení zájmu českých politických stran o evropské otázky?* online text (https://is.muni.cz/th/136169/fss_m_b1/diplomka_final.txt).

4. ANALYTICKÁ ČÁST

Analytická část představuje výsledky kódování provedené dle pravidel schématu a manuálu CMP. Výsledky kódování a interpretace výsledků postupují dle jednotlivých let konaných voleb do Evropského parlamentu.

4.2 Výsledky analýzy (CMP): programy jednotlivých stran v roce 2004

KSČM: S Vámi a pro Vás, doma i v EU

Program KSČM tvořilo celkem 175 větných celků. Četnost výskytu a procentuální podíl jednotlivých témat znázorňuje tabulka 2. Nejvíce prostoru, až z 37 %, bylo věnováno Zahraničním vztahům. V téměř polovičním zastoupení se poté volební program zabýval otázkami Blahobytu a kvality života z 16,6 %.

Tabulka 2: Zastoupení témat v programu KSČM (2004)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	66	37,7
Svoboda a demokracie	2	1,1
Politický systém	8	4,6
Ekonomika	17	9,7
Blahobyt a kvalita života	29	16,6
Společenské uspořádání	17	9,7
Sociální skupiny	12	6,9
Bez obsahu	24	13,7

Zdroj: Autorka.

Při analýze kódovacího schématu dle indexů měl nejčetnější výskyt index 108 Evropská unie: pozitivní s 9,7% podílem ve volebním programu. Opačně odkazují větné celky kódované pod indexem 110 Evropská unie: negativní, měly ve volebním programu 4% zastoupení. Stejného podílu zastoupení s 6,9 %, získaly indexy s politickým sdělením Blahobytu a kvality života: index 504 Rostoucí sociální stát a 501 Ochrana životního prostředí. K této skupině se řadí i index spadající do tématu Společenské uspořádání: 601 Národní cesta pozitivní. Tyto tři indexy ideologicky odkazují k sociální službě

státu, což odpovídá i programu politické strany v národních volbách. Výskyt všech nejčteněji zastoupených indexů ve volebním programu znázorňuje tabulka 3.

Tabulka 3: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KSČM (2004)

Nejčtenější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
108 Evropská unie: pozitivní	17	9,7
601 Národní cesta: pozitivní	12	6,9
504 Rostoucí sociální stát	12	6,9
501 Ochrana životního prostředí	12	6,9
109 Internacionalismus: negativní	11	6,3
107 Internacionalismus: pozitivní	10	5,7
701 Pracovní skupiny: pozitivní	10	5,7
110 Evropská unie: negativní	7	4,0

Zdroj: Autorka.

KDU-ČSL: Evropský volební program KDU-ČSL

Volební program KDU-ČSL tvořilo 235 větných celků. Četnost výskytu a procentuální podíl jednotlivých témat znázorňuje tabulka 4. Volebnímu programu dominovala témata: Zahraniční vztahy z 34,9 %, Ekonomika z 14,5 % a Blahobyt a kvalita života z 14,5 %. Čtvrtým tématem dle četnosti zastoupení bylo téma Sociální skupiny z 10,2 %. Téma Sociální skupiny v sobě agreguje indexy 601 Národní identita a 603 Tradice, hodnoty a rodina. Index 603 Tradice, hodnoty a rodina měly ve volebním programu velké zastoupení a řadí se k druhému nepoužívanějšímu politickému sdělení ve volebním programu. Tento výsledek koresponduje s faktem, že se jedná o volební program politické strany, jejíž zájem je zaměřen na hodnoty a tradici v rodině i ve společnosti a podporuje rodinu jako základní prvek společnosti.

Tabulka 4: Zastoupení témat v programu KDU-ČSL (2004)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	82	34,9
Svoboda a demokracie	9	3,8
Politický systém	3	1,3
Ekonomika	34	14,5
Blahobyt a kvalita života	34	14,5
Společenské uspořádání	37	15,7
Sociální skupiny	24	10,2
Bez obsahu	12	5,1

Zdroj: Autorka

Přehled nejčtetnějších indexů ve volebním programu znázorňuje tabulka 5. S nejvyšším zastoupením, až 15,3 %, byly zakódované větné celky pod index 108 Evropská unie: pozitivní. Kód 110 Evropská unie: negativní měla v programu 5,1% zastoupení. Velký prostor volebního programu byl věnován indexu 605 Právo a pořádek: pozitivní, Internacionalismu: pozitivní a 701 Pracovní skupiny: pozitivní. Politická sdělení křesťanští demokraté zaměřili také na 506 Podporu vzdělávání a 501 Ochranu životního prostředí.

Tabulka 5: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KDU-ČSL (2004)

Nejčtetnější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
108 Evropská unie: pozitivní	36	15,3
603 Tradice, hodnoty a rodina	33	14
605 Právo a pořádek: pozitivní	18	7,7
107 Internacionalismus: pozitivní	17	7,2
701 Pracovní skupiny: pozitivní	15	6,4
110 Evropská unie: negativní	12	5,1
506 Podpora vzdělávání	11	4,7
501 Ochrana životního prostředí	10	4,3

Zdroj: Autorka

ČSSD: Za Evropu bezpečí, míru, prosperity a sociálních jistot, Evropa hlavně pro lidi

Volební program ČSSD tvořilo 123 větných celků. Četnost výskytu a procentuální podíl jednotlivých témat je znázorněn v tabulce 6. Nejvíce prostoru volební program ČSSD, stejně jako u předchozích stran, věnoval tématu Zahraniční vztahy s 30,1 %. Ve volebním programu strany bylo také nejčtetněji užito větných celků kódovaných pod indexem 108 Evropská unie: pozitivní, a to z 28,5 %. K indexu 110 Evropská unie: negativní, nebyl žádný z větných celků ve volebním programu přiřazen. Druhým nejčtetnějším tématem bylo téma Blahobyt a kvalita života s 24,4 %. Z něhož dominoval index 501 Ochrana životního prostředí a 504 Rostoucí sociální stát. Index 504 Rostoucí sociální stát v sobě nese především politická sdělení související s podporou znevýhodněných skupin, sociální pomoci, péče o důchodce a dostupné lékařské péče.

Tabulka 6: Zastoupení témat v programu ČSSD (2004)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	37	30,1
Svoboda a demokracie	2	1,6
Politický systém	1	0,8
Ekonomika	20	16,3
Blahobyt a kvalita života	30	24,4
Společenské uspořádání	8	6,5
Sociální skupiny	14	11,4
Bez obsahu	11	8,9

Zdroj: Autorka

V oblasti Ekonomika dosáhly vyšších hodnot indexy 411 Technologie a infrastruktura, 410 Ekonomický růst: pozitivní a 403 Regulace trhu. Poslední zmíněný index 403 Regulace trhu, nepatří k interpretaci indexu jako aktivní zásahy do fungování trhu, ale především jako ochrana spotřebitele a jeho zájmů.

Prostoru se dostává indexu 703 Zemědělství a venkov: pozitivní. Politická sdělení se věnovala podpoře českých zemědělců a venkova. K problematice zemědělců se pojily také větné celky odkazující ke zvyšování počtu grantů a objemu dotačních prostředků pro zemědělskou agendu přiřazené k indexu 108 Evropská unie: pozitivní. Přehled nejčtetnějších indexů ve volebním programu znázorňuje tabulka 7.

Tabulka 7: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ČSSD (2004)

Nejčtetnější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
108 Evropská unie: pozitivní	35	28,5
411 Technologie a infrastruktura	12	9,8
501 Ochrana životního prostředí	11	8,9
504 Rostoucí sociální stát	9	7,3
703 Zemědělství a venkov: pozitivní	8	6,5
410 Ekonomický růst: pozitivní	6	4,9
403 Regulace trhu	5	4,1
701 Pracovní skupiny: pozitivní	5	4,1
110 Evropská unie: negativní	0	0

Zdroj: Autorka

ODS: Modrá šance pro Evropu, stejné šance pro všechny

Volební program ODS tvořilo 128 větných celků. Četnost výskytu a procentuální podíl jednotlivých témat znázorňuje tabulka 8. Obdobně jako u předchozích volebních programů byl největší podíl věnovaný tématu Zahraničních vztahů se zastoupením až 59,4 %. Program ODS se také nejvíce zabýval Ekonomikou, z 24,2 %. Nejvyskytovanějším indexem v rámci tématu Ekonomika byl index 404 Ekonomické plánování. Tento index byl použit především u návrhů řešení politické strany na kritizující politiky Evropské unie, které se promítly jako politická sdělení v indexu 110 Evropská unie negativní.

Tabulka 8: Zastoupení témat v programu ODS (2004)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	76	59,4
Svoboda a demokracie	0	0
Politický systém	1	0,8
Ekonomika	31	24,2
Blahobyt a kvalita života	2	1,6
Společenské uspořádání	9	7
Sociální skupiny	5	3,9
Bez obsahu	4	3,1

Zdroj: Autorka

Nejvíce větných celků bylo kódováno pod indexem 108 Evropská unie: pozitivní a to 23,4 %. Index 110 Evropská unie: negativní měl 19,5% zastoupení. K dalším čteně užitým indexům patřil index 440 Evropské plánování a 107 Internacionalismus: pozitivní. Méně než 10 % dosáhl index 411 Technologie a infrastruktura, který byl použit především ve větných celcích odkazujících k rozvoji dálničních a železničních sítí. A jako v jediném volebním programu se u ODS objevil index 104 Ozbrojené síly: pozitivní. Tento index vyplývá především z podpory ODS Transatlantického partnerství, NATO a příklánění se k USA. Přehled nejčtenějších indexů ve volebním programu znázorňuje tabulka 9.

Tabulka 9: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ODS, (2004)

Nejčtenější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
108 Evropská unie: pozitivní	30	23,4
110 Evropská unie: negativní	25	19,5
404 Ekonomické plánování	17	13,3
107 Internacionalismus: pozitivní	12	9,4
411 Technologie a infrastruktura	6	4,7
104 Ozbrojené síly: pozitivní	6	4,7
601 Národní cesta: pozitivní	6	4,7
703 Zemědělství a venkov: pozitivní	5	3,9

Zdroj: Autorka

Výsledky analýzy volebních programů zkoumaných politických stran v roce 2004

Volební programy vybraných politických stran korespondovaly s jejich profilací na české politické scéně. Je to dokázáno vyššími hodnotami indexů indikujících profilaci strany. Ve volebním programu KSČM se tak objevily s vyššími hodnotami indexy ideologicky odkazující k sociální službě státu, a to Rostoucí sociální stát a Národní cesta: pozitivní. Ve volebním programu KDU-ČSL byl druhým nejužitéjším indexem index Tradice, hodnoty a rodina. ČSSD ve svém programu měla převahu tématu Blahobyt a kvalita života spolu s ekonomicky laděnými indexy směřujícími k ekonomickému růstu a ochraně spotřebitele. Program ODS se nejvíce ze všech zmíněných stran zabýval tématem Ekonomika, kde dominoval index Ekonomické plánování. V součtu se s nejvyšším poměrem tématu Zahraniční vztahy věnovala strana ODS, z 59,4 %. Druhé nejčtenější zastoupení měla KSČM z 37 %, dále KDU-ČSL z 34,9 % a v poslední řadě ČSSD z 30,1 %. Začlenění a poměr evropských a národních témat ve volebních programech je znázorněno v tabulce 10.

Tabulka 10: Porovnání početního a procentuálního zastoupení národních a evropských témat ve volebních programech českých politických stran.

Téma	KSČM		KDU-ČSL		ČSSD		ODS	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
Evropská témata	24	13,7	48	20,4	35	28,5	55	42,9
Evropská unie: pozitivní	17	9,7	36	15,3	35	28,5	30	23,4
Evropská unie: negativní	7	4	12	5,1	0	0	25	19,5
Národní témata	127	72,6	175	74,5	77	62,6	69	54

Zdroj: Autorka

Z tabulky je zřetelné, že národní témata v prvním volebním období převyšovaly nad evropskými tématy. Toto zjištění koresponduje s charakteristikou voleb do Evropského parlamentu jako voleb druhého řádu. Politické strany implikovaly do volebních programů témata, jimiž se prezentují v parlamentních volbách, tedy volbách prvního řádu. KSČM zahrnuje evropská témata do volebního programu z 13,7 %, z nichž převažovaly pozitivní tvrzení. Národní témata zahrnují 72,6% část volebního programu. Zbytková procenta dorovnávají do 100 % včetně celky bez obsahu. Politická strana KDU-ČSL začlenila do volebního programu evropská témata z 20,4 % a to převážná část je tvořena pozitivními tvrzeními. Přibližně se tedy jedná o čtvrtinu programu. 5,1 % zůstalo bez obsahu a zbytek téměř ¾ volebního programu tvoří národní témata. Vyšší zastoupení evropských témat můžeme hledat u ČSSD a ODS. Evropská témata u ČSSD dosáhly 28,5% zastoupení. Zde je nutné podotknout, že v analýze nebylo identifikováno žádné negativní tvrzení. Národní témata dosáhla 62,6% zastoupení. Nejvyššího zastoupením evropských témat dosáhla politická strana ODS, která včlenila až 42,9 % evropských témat do svého volebního programu. Pozitivní tvrzení zde převládají s 3,9% předstihem před tvrzeními negativními. Národní témata ve volebním programu zahrnují 54 % včetně celků.

Celkově tak poměr užitých národních témat k evropským tématům převyšuje v poměru až 2/3 u politických stran KSČM, KDU-ČSL a ČSSD. Nejvyrovnanější poměr užitých národních a evropských témat měla politická strana ODS. Ve volebním programu prvního volebního období bylo užito 42,9 % včetně celků spadajících pod evropská témata a 54 % spadající pod národní témata.

4.2 Výsledky analýzy (CMP): programy jednotlivých stran v roce 2009

KSČM: Otevřený volební program KSČM pro volby do Evropského parlamentu 2009

Program KSČM tvořilo 105 větných celků. Četnost výskytu a procentuální podíl jednotlivých témat znázorňuje tabulka 11. Téma Zahraničních vztahů dosáhlo ve volebním programu 34,3% zastoupení. K dalším nejčastěji zastoupeným tématům korespondujícím s programem KSČM bylo téma Blahobyt a kvalita života s 19,1% zastoupením a Sociální skupiny s 16,2% zastoupením. Program se opírá v tématech o aktuální situaci na světovém globálním trhu i v mezinárodních vztazích. Rok 2008 je pro Evropskou unii symbolický jako rok Ekonomické krize. Téma zahraničních vztahů je tak často užito v souvislosti s globalizací, propojením ekonomik a mobilním netransparentním kapitálem. Řešení ekonomické krize je zdůrazněno také v tématech ekonomických, kde se strana přiklání k ochraně domácího trhu, aplikaci tradičních ekonomických nástrojů a zavedení sociální tržní ekonomiky, která by ochránila domácí trh, před propustností recesí z globálního světového trhu.

Tabulka 11: Zastoupení témat v programu KSČM (2009)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	36	34,3
Svoboda a demokracie	4	3,8
Politický systém	1	0,9
Ekonomika	11	10,5
Blahobyt a kvalita života	20	19,1
Společenské uspořádání	6	5,7
Sociální skupiny	17	16,2
Bez obsahu	10	9,5

Zdroj: Autorka

S ekonomickou krizí je kromě recese ekonomik spojováno zvýšení nezaměstnanosti. Program KSČM dal indexu 701 Pracovní skupiny: pozitivní největší prostor ve svém programu a to z 13 %. Druhým nejčastějším byl index 108 Evropská unie: pozitivní a 110 Evropská unie: negativní. Pozitivní sdělení směrem k Evropské unii odkazovaly opět

k nejčteněji zastoupenému indexu. Obsahově se tak nejvíce sdělení týkalo zaměstnanosti v Evropské unii, mobility osob a dotací k podpoře zaměstnanosti. Stejného procentuálního zastoupení měl opačný index 110 Evropská unie: negativní, který se dotýkal problematiky propojení trhů, které prohlubují sociální rozdíly, navyšují diskriminační podmínky a vylučují sociální otázky. Index se dále zabýval kritikou rostoucí byrokracie a nesmyslnými normami. Třetím nejčtenějším byl index 105 Vojenství: negativní. Tento index s sebou nese kritiku NATO a USA při vměšování se do konfliktů a problémů suverénních států. Staví se také do pozice kritika případné vojenské základny USA na území České republiky. Přehled nejčtenějších indexů ve volebním programu znázorňuje tabulka 12. Poslední zmíněná témata, avšak v součtu dominující se odkazují k sociálnímu státu, podpoře a ochraně českých občanů a státu. Konkrétně se jedná z 6,6 % o 504 Rostoucí sociální stát a 501 Ochrana životního prostředí. A z 3,8 % o 601 Národní cesta: pozitivní, 403 Tržní regulaci a 705 Znevýhodněné skupiny.

Tabulka 12: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KSČM (2009)

Nejčtenější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
701 Pracovní skupiny: pozitivní	13	12,4
108 Evropská unie: pozitivní	12	11,4
110 Evropská unie: negativní	12	11,4
105 Vojenství: negativní	10	9,5
504 Rostoucí sociální stát	7	6,6
501 Ochrana životního prostředí	7	6,6
601 Národní cesta: pozitivní	4	3,8
403 Tržní regulace	4	3,8
705 Znevýhodněné skupiny	4	3,8

Zdroj: Autorka.

KDU-ČSL: Volební program pro volby do Evropského parlamentu 2009-2014

Volební program KDU-ČSL tvořilo 313 větných celků. Četnost výskytu a procentuální podíl jednotlivých témat znázorňuje tabulka 13. Tématu s největším procentem zastoupení dosáhla Ekonomika z 30,4 %. KDU-ČSL se v programu opírá o aktuální dění a předkládá možnosti ochrany českého trhu. K ochraně trhu přistupuje jak z globálního hlediska propojování ekonomik v obdobích krize, tak také v ochraně českého spotřebitele před nekvalitními a zdraví závadnými výrobky z Číny. Druhým nejčtenějším tématem volebního programu byly Zahraniční vztahy, které se dotýkaly podpory evropské integrace,

ochrany domácího trhu a řešeními energetické závislosti na Rusku a diverzifikací zdrojů. Silnému zastoupení se těšila také témata Blahobytu a kvality života a Sociálního uspořádání.

Tabulka 13: Zastoupení témat v programu KDU-ČSL (2009)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraníční vztahy	59	18,8
Svoboda a demokracie	12	3,8
Politický systém	0	0
Ekonomika	95	30,4
Blahobyt a kvalita života	43	13,7
Společenské uspořádání	40	12,8
Sociální skupiny	24	7,7
Bez obsahu	40	12,8

Zdroj: Autorka

Následující tabulka 14 předkládá přehled nejčteněji použitých indexů ve volebním programu. Nejvíce větných celků bylo kódováno pod 108 Evropská unie: pozitivní z 9,2 %. Naopak index 110 Evropská unie: negativní nebyl ve volebním programu kódován. KDU-ČSL se tak k evropské integraci vyjadřovala pouze v rámci pozitivních sdělení a předkládala především s ní sdílené hodnoty, solidaritu, podporu společné měny a vidinu Evropské unie jako arbitra zajišťujícího bezpečnost. Jediným sdělením ač ne v negativním vyznění bylo vyjádření postoje strany k Turecku. Ačkoli strana podporuje evropskou integraci a její stálé rozšiřování, u Turecka vnímá rozsáhlé kulturní rozdíly a staví vztahy s Tureckem pouze na bázi privilegovaného partnerství. Nikdy však jako právoplatného člena Evropské unie. Podpora KDU-ČSL směřuje také k širšímu zahraničí v podobě indexu 107 Internacionalismus: pozitivní ze 4,8 %.

Ve skupině témat Ekonomie se KDU-ČSL nejvíce zabývá sděleními v rámci indexů 403 Tržní regulace z 9,2 %, 408 Ekonomické cíle a 414 Ekonomická ortodoxie z 5,4 %. Sdělení těchto indexů tkví v podpoře tradičních ekonomických institucí, sociálního tržního hospodářství, snižování schodku státního deficitu a ochraně domácího trhu a spotřebitelů. KDU-ČSL v programu neopomíná na vyjádření podpory obyvatel, tradiční rodiny, hodnot a solidarity. Tato sdělení jsou zmapována v indexech 504 Rostoucí sociální stát s 6% podílem a 603 Tradice, hodnoty a rodina s 5,7% podílem.

Tabulka 14: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KDU-ČSL (2009)

Nejčtenější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
108 Evropská unie: pozitivní	29	9,2
403 Tržní regulace	23	7,3
504 Rostoucí sociální stát	19	6
603 Tradice, hodnoty a rodina	18	5,7
408 Ekonomické cíle	17	5,4
414 Ekonomická ortodoxie	17	5,4
501 Ochrana životního prostředí	16	5,1
107 Internacionalismus: pozitivní	15	4,8
110 Evropská unie: negativní	0	0

Zdroj: Autorka

ČSSD: Jistota, program pro rok 2009

Volební program ČSSD tvořilo 1043 větných celků. Tématem s nejvyšším podílem zastoupení byl Blahobyt a kvalita života. Do tohoto tématu se řadí index 504 Rostoucí sociální stát, který měl převahu výskytu v rámci daného tématu i celého volebního programu. Druhým nejčteněji zastoupeným tématem byla Ekonomika. Dominance těchto dvou témat koresponduje s celkovým pojetím volebního programu v řešení hospodářské a finanční krize a jejímu zabránění v budoucnosti. V pořadí třetím nejčteněji zmiňovaným tématem byly Zahraniční vztahy. Z nichž byl nejvíce užit index 108 Evropská unie: pozitivní. Přehled dalších zastoupených témat ve volebním programu je znázorněn v následující tabulce 15.

Tabulka 15: Zastoupení témat v programu ČSSD (2009)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	195	18,70
Svoboda a demokracie	16	1,53
Politický systém	0	0
Ekonomika	235	22,53
Blahobyt a kvalita života	343	32,89
Společenské uspořádání	89	8,53
Sociální skupiny	67	6,42
Bez obsahu	98	9,40

Zdroj: Autorka

Tabulka 16 znázorňuje četnosti výskytu a procentuální podíly 8 nejvíce zastoupených indexů. Jak již bylo zmíněno v komentáři zastoupených témat ve volebním programu,

nejvíce se ČSSD zabývala řešeními v oblasti ekonomiky, společenského uspořádání a evropskou integrací. Nejvíce zastoupeným indexem, a to z 22,44 %, byl index 504 Rostoucí sociální stát. Strana ve volebním programu představuje model sociálního státu, který prosadí rovný přístup, každému hezké bydlení, vzdělání, zdravotní i sociální péči, sladí kvalitu života s ostatními zeměmi Evropské unie a dokáže stimulovat poptávku prostřednictvím sociální politiky.

Společníka v boji proti hospodářským krizím a pro zvyšování kvality života všech občanů strana jmenuje Evropskou unii. V indexu 108 Evropská unie: pozitivní ČSSD podporuje přijetí eura i Lisabonské smlouvy, evropské politiky v oblasti migrace a terorismu, ustavení Vysokého zástupce Evropské unie a celkově vnímá Evropskou unii jako garanta bezpečnosti s největším hospodářstvím a pracovním trhem na světě. Ve volebním programu strany nebyly užity větné celky odkazující se k indexu 110 Evropská unie: negativní.

Třetím nejčetněji zastoupeným indexem byl 403 Tržní regulace. Užité ekonomické pojmy se až z 98 % řadí právě k tomuto indexu, pojí se s ní, nejen zvýšení regulace trhu, ale také sociální tržní ekonomika, zvýšení poptávky spotřebitelů, podpora malých a středních podniků a snížení vlivu monopolů. Všechny definice tohoto indexu byly ve volebním programu užity. Ve volebním programu strana hlásá, že zabránění finanční krize je možné při zvýšení regulace trhu, že sociální politika dokáže stimulovat poptávku a je nutné posilování středního podnikatelského stavu. S prohlubováním regulací souvisí také podpora kontroly a monitoring České národní banky, která je celkově stranou v programu podporovaná jako odborná tradiční instituce. V pořadí 8. čteně zastoupeným indexem byl z tématu Ekonomika s 4,31 % index 404 Ekonomické plánování.

K dalším čteně užitým indexům patřilo 606 Občanské smýšlení: pozitivní, 701 Pracovní skupiny: pozitivní, v nichž strana podporuje odbory, lepší zavedení práv mezi zaměstnanci a zaměstnavateli a rapidní zvýšení pracovních míst. Ze 4,99 % byl užit index 501 Ochrana životního prostředí. Tento pojem je v programu pojen s přívlastkem zelenější. Program je tak doplněn o zelené úspory, zelené technologie, zelená pracovní místa a podporu zelených investic.

Tabulka 16: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ČSSD (2009)

Nejčtenější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
504 Rostoucí sociální stát	234	22,44
108 Evropská unie: pozitivní	149	14,29
403 Tržní regulace	128	12,27
606 Občanské smýšlení: pozitivní	64	6,14
701 Pracovní skupiny: pozitivní	56	5,37
503 Rovnost: pozitivní	54	5,18
501 Ochrana životního prostředí	52	4,99
404 Ekonomické plánování	45	4,31
110 Evropská unie: negativní	0	0

Zdroj: Autorka

ODS: Volební program ODS.EU volby 09

Volební program ODS tvořilo 586 větných celků. Vysokou četnost měla témata bez obsahu, a to až s 24% výskytem. Důvodem byl rozšířený úvod popisující aktuální dění a kapitola o předsednictví ODS v Evropské unii. Větné celky ovšem byly bez hodnotícího významu nebo postojového vyjádření. Nejčteněji zastoupenou skupinou bylo téma Ekonomika z 27,5 %. Indexy se zabývaly ekonomickými národními zájmy a nastavením systému k jejich dosáhnutí. Druhým nejčtenějším tématem byly Zahraniční vztahy z 23,9 %. Prostor zde byl věnován především evropské integraci, ale také podpoře USA a Severoatlantické aliance. Třetím hojně zastoupeným tématem bylo z 12,5 % téma Společenské uspořádání. Přehled zastoupených četností a procentuálních podílů ve volebním programu je znázorněn v následující tabulce 17.

Tabulka 17: Zastoupení témat v programu ODS (2009)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	140	23,9
Svoboda a demokracie	0	0
Politický systém	0	0
Ekonomika	161	27,5
Blahobyt a kvalita života	38	6,5
Společenské uspořádání	73	12,5
Sociální skupiny	33	5,6
Bez obsahu	141	24

Zdroj: Autorka

S výše nastíněnými tématy v programu korespondují nejčteněji zastoupené indexy. K těmto indexům patří 601 Národní cesta: pozitivní z 12,3 %, 408 Ekonomické cíle z 11,9 %, 110 Evropská unie: negativní z 10,9 % a 108 Evropská unie: pozitivní z 10,2 %. Tyto první 4 indexy byly převážně užity k vyjádření národních zájmů jak ekonomických, tak i zahraničně orientovaných. Evropská integrace je ve volebním programu vnímána jako prostředek k volnému trhu, ekonomickým benefitům, zajištění bezpečnosti a energetické politiky. Důsledně je však zdůrazněna kritika federalismu a sjednocování daní a legislativy. Programem se také nese sdělení, že každý stát je specifický a při krizích se ukazuje, že každý hájí zájmy své a ne zájmy integrace. S tímto obsahovým sdělením koresponduje kromě indexů 110 Evropská unie: negativní a 108 Evropská unie pozitivní, také 601 Národní cesta: pozitivní. Index je především užíván ve sděleních podporující zájmy České republiky a jejích občanů.

Dalším, v pořadí pátým nejčteněji užitým indexem, byl 401 Volný trh, k němuž byly ze strany ODS řazeny benefity mobility zboží, služeb, kapitálu i osob a dosahování ekonomických růstů v mezinárodním obchodu. Strana se také z 5,6 % v rámci celého programu vyjádřila k domácímu sociálnímu systému v indexu 505 Limity sociálního státu. K přiřazeným sdělením se pojí cílené sociální podpory, těm kdo to opravdu potřebuje, kritika zatěžování státního rozpočtu na úkor sociálního systému a zpřísnění podpor pro občany evidované na Úřadu práce. K aktuálnímu tématu hospodářské krize a růstu nezaměstnanosti zazněl index 701 Pracovní skupiny: pozitivní z 2,4 % ve sdělení podpory růstu zaměstnanosti a práce v oblastech znalostní ekonomiky. Sdělení o znalostní ekonomice byly možné přiřadit také k indexu 411 Technologie a infrastruktura. Ve volebním programu našel index 3,2% zastoupení. Přehled nejčteněji zastoupených indexů je znázorněn v tabulce 18.

Tabulka 18: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ODS (2009)

Nejčetnější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
601 Národní cesta: pozitivní	72	12,3
408 Ekonomické cíle	70	11,9
110 Evropská unie: negativní	64	10,9
108 Evropská unie: pozitivní	60	10,2
401 Volný trh	37	6,3
505 Limity sociálního státu	33	5,6
411 Technologie a infrastruktura	19	3,2
701 Pracovní skupiny: pozitivní	14	2,4

Zdroj: Autorka

Výsledky analýzy volebních programů zkoumaných politických stran v roce 2009

Ve zpracovaných volebních programech pro rok 2009 bylo stranami reflektováno aktuální dění dotýkající se domácího trhu a společenských problémů. Na předních místech s nejvyššími četnostmi se střídala témata Ekonomika, Blahobyt a kvalita života a Zahraniční vztahy. Všechna tato témata se dotýkala především hospodářské a finanční krize na mezinárodních trzích, možnostech ochrany národního trhu a podpory občanů. Porovnání užití národních a evropských témat je znázorněno v tabulce 19.

Tabulka 19: Porovnání početního a procentuálního zastoupení národních a evropských témat ve volebních programech českých politických stran

Téma	KSČM		KDU-ČSL		ČSSD		ODS	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
Evropská témata	24	22,8	29	9,2	149	14,3	124	21,2
Evropská unie: pozitivní	12	11,4	29	9,2	149	14,3	60	10,2
Evropská unie: negativní	12	11,4	0	0	0	0	64	10,9
Národní témata	71	67,6	244	77,9	796	76,3	321	54,8

Zdroj: Autorka

Nejvyššího procenta užitých evropských témat dosáhla KSČM s 22,8 %. Podobného procentuálního zastoupení dosáhla ODS s 21,2 %. Menší zastoupení evropských témat měly strany ČSSD s 14,3 % a KDU-ČSL s 9,2 %. Těmto dvěma stranám nebyla kódována žádná sdělení pod indexem 110 Evropská unie: negativní. Sdělení KDU-ČSL kódovaná

pod indexem 108 Evropská unie: pozitivní zahrnovala sdílené hodnoty s evropskou integrací, solidaritu, podporu společné měny a vnímání Evropské unie jako arbitra bezpečnosti. ČSSD ve svém volebním programu vyjádřila sympatie a podporu Evropské unii. Konkrétními zakódovanými sděleními byla podpora společné měny, Lisabonské smlouvy a bezpečnostní a energetické politiky. Tématu energetická politika a bezpečnost se věnovaly v souvislosti s evropskou integrací také strany ODS a KSČM, a to na pozitivní bázi sdělení.

Vyššího procenta zakódovaných sdělení v indexu 110 Evropská unie: negativní dosáhla ODS s 10,9 %. O 0,7 % převyšuje tento index nad indexem 108 Evropská unie: pozitivní. Tento poměr je dán i eurorealistickým charakterem strany. Sdělení o evropské integraci jsou ve volebním programu koncipovaná pro vyjádření podpory v případě benefitů pro národní hospodářství, např. EU jako prostředek volného trhu, diverzifikace energetických zdrojů a zajištění bezpečnosti. Negativní vyjádření jsou poté v souvislosti s ohrožením národní suverenity.

Dva pohledy na evropskou integraci jsou i ve volebním programu KSČM. Index 110 Evropská unie: negativní se dotýká problematiky propojení trhů, které prohlubují sociální rozdíly a navyšují diskriminační podmínky. Do indexu 108 Evropská unie: pozitivní byla kódovaná sdělení vyjadřující benefity evropské integrace v mobilitě osob a dotačním programům podporujícím vyšší zaměstnanost osob České republiky.

K dalším tématům, které strany ve svých volebních programech reflektují, patří zvýšení nezaměstnanosti, zvyšování deficitu státního rozpočtu, modely sociálního uspořádání státu a zahraniční vztahy k USA ve věci militarizace, vojenské základny na území České republiky a jejím mezinárodně politickým zásahům.

Strany samozřejmě neopomínají reflektovat také své hodnoty a programy v národních volbách. Dle tabulky 19 je ovšem patrné, že národní téma i ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009 dominovala nad tématy evropskými.

4.3 Výsledky analýzy (CMP): programy jednotlivých stran v roce 2014

KSČM: Volební program KSČM pro volby do Evropského parlamentu v roce 2014

Program KSČM tvořilo celkem 239 větných celků. Nejvíce zastoupeným tématem byly s 38,1 % Zahraniční vztahy, z nichž více než polovinu tvořil index 108 Evropská unie: pozitivní. Druhým nejčastěji zastoupeným tématem byl Blahobyt a kvalita života s 25,9% zastoupením, z něhož dominovaly indexy 504 Rostoucí sociální stát a 501 Ochrana životního prostředí. Četnost výskytu a procentuální podíl dalších zmíněných témat znázorňuje tabulka 20.

Tabulka 20: Zastoupení témat v programu KSČM (2014)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	91	38,1
Svoboda a demokracie	11	4,6
Politický systém	2	0,8
Ekonomika	21	8,8
Blahobyt a kvalita života	62	25,9
Společenské uspořádání	37	15,5
Sociální skupiny	13	5,4
Bez obsahu	2	0,8

Zdroj: Autorka

Na základě hodnot indexů zobrazených v tabulce 21 je viditelná paralela postojů k Evropské unii a mezinárodním vztahům. Oba tyto postoje byly užity jak v pozitivním, tak i v negativním sdělení. Index 108 Evropská unie: pozitivní podporuje evropskou integraci v otázkách lidských práv a svobod a azylové a migrační politiky. Sdělení jsou také pro posílení pravomocí Evropského parlamentu, založení Evropské veřejné banky společenského rozvoje a jednotný finanční rámec Evropské unie. Index 108 Evropská unie: pozitivní měl ve volebním programu až 20,5% zastoupení. Negativní hodnocení Evropské unie a kritické postoje jsou vyjádřeny v indexu 110 Evropská unie: negativní, které ve volebním programu dosáhly 3,8 %. Negativní postoje k Evropské unii jsou postaveny na kritice současné podoby, která dosáhla byrokratické deformace a je podnětem pro zvětšování sociálních rozdílů. Negativní sdělení bylo vyjádřeno

také k Vysokému představiteli pro zahraniční vztahy, kde strana požadovala snížení omezení jeho pravomocí.

Celkově jsou zahraniční vztahy ve volebním programu nastíněny pomocí indexů 601 Národní cesta: pozitivní se 7,5% zastoupením a 107 Internacionalismus: pozitivní s 6,7% zastoupením. Sdělení jsou pro podporu mezinárodních vztahů v oblasti boje proti terorismu, klimatickým změnám a podporu všeobecného partnerství. Vše je ovšem podmíněno ochranou občanů a spotřebitelů. Ne příliš chvalitebně se KSČM staví k NATO, kde ve sděleních kritizuje její vedení vojenských akcí a odmítá militarizaci.

Silného zastoupení dosáhl index 504 Rostoucí sociální stát a 501 Ochrana životního prostředí. V oblasti životního prostředí byla především řešena energetická politika včetně bezemisních zdrojů energie a boj proti klimatickým změnám.

Volební program byl protkáán také větnými celky poukazujícími k demokratizaci společnosti a veřejným debatám. Tato sdělení jsou vyjádřena v indexu 606 Občanské smýšlení: pozitivní, které mělo 6,3% zastoupení. Do volebního programu byla zahrnuta také podpora odborů a mladých obyvatelů v indexu 701 Pracovní skupiny: pozitivní a vyšší kontrola tržních transakcí s posílením kontrolních institucí v indexu 403 Tržní regulace.

Tabulka 21: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KSČM (2014)

Nejčtenější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
108 Evropská unie: pozitivní	49	20,5
504 Rostoucí sociální stát	32	13,4
501 Ochrana životního prostředí	22	9,2
601 Národní cesta: pozitivní	18	7,5
107 Internacionalismus: pozitivní	16	6,7
606 Občanské smýšlení: pozitivní	15	6,3
110 Evropská unie: negativní	9	3,8
403 Tržní regulace	9	3,8
701 Pracovní skupiny: pozitivní	9	3,8

Zdroj: Autorka.

KDU-ČSL: Program KDU-ČSL pro volby do Evropského parlamentu 23. a 24. května 2014

Volební program KDU-ČSL tvořilo 168 větných celků. K nejčteněji zastoupeným tématům patřily Zahraniční vztahy z 24,3 % a Ekonomika z 23,8 %. V pořadí třetím tématem s 19 % bylo Společenské uspořádání, do kterého spadá pro KDU-ČSL charakteristický index 603 Tradice, hodnoty a rodina. Dalšími hojně zastoupenými tématy ve volebním programu byl Blahobyt a kvalita života s 10,1 % a Sociální skupiny s 9,5 %. Vysokého počtu kódovaných větných celků, oproti jiným dřívějším volebním obdobím a zkoumaným politickým stranám, dosáhlo téma Politický systém. V tomto tématu dominoval index 303 Efektivita byrokratického aparátu s 4,2% zastoupením v celém volebním programu. Zbývající 3 větné celky do celkového počtu v tématu tvořil index 304 Politická korupce, zabývající se regulací lobbingu a eliminací korupce. Četnost výskytu a procentuální podíl všech zastoupených témat znázorňuje tabulka 22 a indexy s nejvyšší frekvencí zastoupení tabulka 23.

Tabulka 22: Zastoupení témat v programu KDU-ČSL (20014)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	41	24,3
Svoboda a demokracie	9	5,4
Politický systém	10	6
Ekonomika	40	23,8
Blahobyt a kvalita života	17	10,1
Společenské uspořádání	32	19
Sociální skupiny	16	9,5
Bez obsahu	3	1,8

Zdroj: Autorka

Index s nejvyšší mírou zastoupení měla ve volebním programu 108 Evropská unie: pozitivní se 17,3 %. KDU-ČSL v rámci sdělení tohoto indexu vyjádřila podporu společné měně evropské integrace a Paktu stability a růstu. Indexu 110 Evropská unie: negativní nebyly přiřazeny žádné větné celky.

Tématu Ekonomika domíloval s 10,7% zastoupením index 403 Tržní regulace. Sdělení se zabývala mechanismy kontroly pro zajištění prevence proti možnostem opakujících se krizí. Druhým podstatným indexem tématu byl index 411 Technologie a infrastruktura s 6 %. Index řešil především otázku energetických trhů, čistíren a skládek.

Charakteristicky kódovaným indexem pro KDU-ČSL, s vyššími hodnotami, byl index 603 Tradice, hodnoty a rodina s 9,5% zastoupením. Zde k hodnotám, morálce a tradičnímu pojetí rodiny byly připsány větné celky představující podporu rodiny v modelu slazení rodiny s profesí. S podporou rodin souvisí také index Ekonomicky neaktivní skupina se 4,2% zastoupením, jehož sdělení se dotýkalo především podpory žen na mateřské a rodičovské dovolené.

Vyšších hodnot dosáhly dále indexy 601 Národní cesta: pozitivní s 6 % a 201 Svoboda a lidská práva s 5,4 %. Stejného procentuálního podílu dosáhl také index 504 Rostoucí sociální stát s 5,4 %, jehož kódované větné celky se dotýkaly především témat postižených osob. Příklady jsou slevové průkazky či web pro postižené. Obecně se KDU-ČSL ve volebním programu zmiňuje také o zajištění kvalitních zdravotnických služeb.

Tabulka 23: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KDU-ČSL (2014)

Nejčtenější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
108 Evropská unie: pozitivní	29	17,3
403 Tržní regulace	18	10,7
603 Tradice, hodnoty a rodina	16	9,5
411 Technologie a infrastruktura	10	6
601 Národní cesta: pozitivní	10	6
201 Svoboda a lidská práva	9	5,4
504 Rostoucí sociální stát	9	5,4
303 Efektivita byrokratického aparátu	7	4,2
706 Ekonomicky neaktivní skupina	7	4,2
110 Evropská unie: negativní	0	0

Zdroj: Autorka

ČSSD: Chceme spravedlivou a sociální Evropu!

Volební program ČSSD tvořilo 85 větných celků. Téměř polovičního zastoupení ve volebním programu dosáhlo téma Zahraniční vztahy, a to s 41,2 %. V tématu dominovaly větné celky odkazující k evropské integraci. Celkem bylo přiřazeno 35 větných celků k tématu Zahraniční vztahy. 31 z nich spadá pod index 108 Evropská unie: pozitivní a 4 pod index 110 Evropská unie: negativní. Dalším procentuálně významným tématem byl Blahobyt a kvalita života s 24,7 %. S 10,6 % se ve volebním programu objevily větné celky odkazující k tématu Ekonomika a Sociální skupiny. Přehled všech zastoupených témat ve volebním programu je znázorněn v následující tabulce 24.

Tabulka 24: Zastoupení témat v programu ČSSD (2014)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	35	41,2
Svoboda a demokracie	2	2,4
Politický systém	4	4,7
Ekonomika	9	10,6
Blahobyt a kvalita života	21	24,7
Společenské uspořádání	2	2,4
Sociální skupiny	9	10,6
Bez obsahu	3	3,5

Zdroj: Autorka

První pozice nejvíce zastoupeného indexu dosáhl index 108 Evropská unie: pozitivní s 36,5% zastoupením. ČSSD ve volebním programu vidí Evropskou unii jako sílu proti mocným sousedům. Byla zde vyjádřena podpora evropské integraci, jejíž členství posiluje bezpečnost České republiky a při zapojení sociálnědemokratických tendencí by pro nás znamenala také růst a prosperitu. Negativní hodnocení evropské integrace, které bylo zakódováno pod indexem 110 Evropská unie: negativní dosáhlo 4,7% zastoupení. Sdělení se týkalo především kritiky byrokratického aparátu a nehospodárných provozních nákladů na administrativu. S těmito sděleními se pojí také větné celky kódované pod indexem 303 Efektivita byrokratického aparátu.

Druhým nejčetněji zastoupeným indexem s 22,4 % zastoupení byl index 504 Rostoucí sociální stát. V rámci indexu byl stranou představen sociální model pro Českou republiku. K sociálnímu modelu se váže také index 403 Tržní regulace s 5,9%

zastoupením, který pod sebou nese větné celky odkazující k sociálně tržnímu hospodářství, mechanismům kontroly hromadění majetku z podnikání a ochranu spotřebitelů před monopolistickými společnostmi.

V pořadí třetím nejčteněji zastoupeným indexem byl index 701 Pracovní skupiny: pozitivní. Sdělení v rámci tohoto indexu tíhnou k podpoře odborů, zvýšení inspekce práce a kritice agenturního zaměstnávání. Všechny nejčteněji zastoupených indexy jsou znázorněny v tabulce 25.

Tabulka 25: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ČSSD (2014)

Nejčtenější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
108 Evropská unie: pozitivní	31	36,5
504 Rostoucí sociální stát	19	22,4
701 Pracovní skupiny: pozitivní	8	9,4
403 Tržní regulace	5	5,9
110 Evropské Unie: negativní	4	4,7
303 Efektivita byrokratického aparátu	2	2,4
404 Ekonomické plánování	2	2,4
503 Rovnost: pozitivní	2	2,4

Zdroj: Autorka

ODS: Otáčíme EU správným směrem

Volební program ODS tvořilo 103 větných celků. Nejvíce větných celků spadalo pod téma Zahraniční vztahy. Téma ve volebním programu dosáhlo až 49,5% zastoupení. Kódované větné celky se pod tématem rozdělily do indexu 110 Evropská unie: negativní s 40,8 % zastoupením a 108 Evropská unie: pozitivní s 8,7% zastoupením. Druhým a pro stranu typickým tématem ve volebních programech bylo s 14,6% zastoupením téma Ekonomika. 12,6 % dosáhlo téma Společenské uspořádání, které bylo zároveň tvořeno pouze jedním indexem 601 Národní cesta: pozitivní. Přehled všech zastoupených četností a procentuálních podílů témat ve volebním programu je znázorněn v následující tabulce 26.

Tabulka 26: Zastoupení témat v programu ODS (2014)

Téma	Četnost výskytu	Procentuální podíl
Zahraniční vztahy	51	49,5
Svoboda a demokracie	0	0
Politický systém	8	7,8
Ekonomika	15	14,6
Blahobyt a kvalita života	2	1,9
Společenské uspořádání	13	12,6
Sociální skupiny	11	10,7
Bez obsahu	3	2,9

Zdroj: Autorka

Jak již bylo výše zmíněno, nejčetněji zastoupeným tématem bylo téma Zahraniční vztahy, v nichž dominoval index 110 Evropská unie: negativní. Sdělení tohoto indexu přetrvávají v pozici strany, která stojí proti federalizačním mechanismům evropské integrace. Dále se také vyjadřuje proti přijetí eura s požadavkem udělení trvalé výjimky z přístupových smluv pro Českou republiku. K dalším zavrhaným jednotlivým mechanismům a institucím objevujícím se v programu patřil opoziční postoj k fiskální a bankovní unii a azylové a migrační politice. ODS ve svých sděleních hojně kritizuje byrokratický aparát Evropské unie, který je částečně pokryt i v indexu 303 Efektivita byrokratického aparátu s 6,8% zastoupením. Strana ve volebním programu předkládá návrhy na úspory v Evropském parlamentu a demonstrativně na základě vyobrazení grafů a obrázků ukazuje, co je možné za uspořenou částku pořídit.

Index 404 Ekonomické plánování zastupovalo ekonomické ladění programů ODS a to z 14,6 %. Třetím nejčteněji zastoupeným indexem byl index 601 Národní cesta: pozitivní s 12,6% zastoupením. Tento index koresponduje s vyšším zastoupením sdělení spadajících pod index 110 Evropská unie: negativní, jako protipól a vyjádření národní suverenity a ochrany občanů České republiky.

Mezi další čteněji zastoupené indexy patřil index 706 Ekonomicky neaktivní skupina s 5,8 % a index 703 Zemědělství a venkov: pozitivní, sdělující především podporu v dotacích pro české zemědělce a vyjednávání lepších podmínek v rámci evropské integrace. Tabulka 27 znázorňuje nejčteněji zastoupené indexy ve volebním programu.

Tabulka 27: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ODS (2014)

Nejčtenější indexy	Četnost výskytu	Procentuální podíl
110 Evropská unie: negativní	42	40,8
404 Ekonomické plánování	15	14,6
601 Národní cesta: pozitivní	13	12,6
108 Evropská unie: pozitivní	9	8,7
303 Efektivita byrokratického aparátu	7	6,8
706 Ekonomicky neaktivní skupina	6	5,8
703 Zemědělství a venkov: pozitivní	4	3,9

Zdroj: Autorka

Výsledky analýzy volebních programů zkoumaných politických stran v roce 2014

Volební programy k volbám do Evropského parlamentu v roce 2014 se u zkoumaných politických stran nejvíce zabývaly tématy Zahraničních vztahů, Ekonomikou a sociálními modely České republiky. Hospodářská a finanční krize roku 2009 dostala i v tomto volebním roce nemalých zastoupení kódovaných větných celků ve volebních programech. Zabývaly se jí především strany KSČM, KDU-ČSL a ČSSD. V kódování se tato sdělení promítla především v indexech 403 Tržní regulace, 504 Rostoucí sociální stát, 601 Národní cesta: pozitivní a 701 Pracovní skupiny: pozitivní. Větné celky odkazovaly k mechanismům a modelům předcházející dalším hospodářským krizím a ochraně národního trhu.

Jednotícím tématem stran se stala také energetická politika a kritika byrokratického aparátu Evropské unie, kódovaná pod indexem 303 Efektivita byrokratického aparátu a částečně 110 Evropská unie: negativní. KSČM ve svém programu kritizuje současnou podobu a byrokratickou deformaci, která stojí za podnětem zvětšování sociálních rozdílů. KDU-ČSL se v rámci indexu 303 Efektivita byrokratického aparátu vyjadřuje ke zvýšení efektivity administrativního systému, snižování politické korupce a regulaci lobbingu. ČSSD kritizuje především nevhodné provozní náklady na administrativu a ODS ke stejné kritice přidává také do protiváhy výčet věcí a služeb, které by bylo možné za uspořené prostředky pořídit.

Druhým společným tématem ovšem s rozdílnými názory bylo přijetí eura, jako společné měny v České republice. Zatímco se KSČM, KDU-ČSL a ČSSD vyjádřila pro přijetí společné měny, ODS je vůči tomuto proudu v opozici a ve volebním programu stojí za trvalou výjimkou z přístupových smluv.

Výsledky analýzy volebních programů lze dle poměru zastoupení rozdělit na dvě skupiny stran. Převažující podíl národních témat je znatelný u stran KSČM a KDU-ČSL, kde je ve volebním programu až dvoutřetinová dominance národních témat nad evropskými. Indexy 108 a 110 dělicí sdělení k evropské integraci v pozitivním či negativním směru mají u KSČM převahu v indexu 108 Evropská unie: pozitivní s 20,5% zastoupením oproti indexu 110 Evropská unie: negativní s 3,8% zastoupením. U KDU-ČSL nebyl index 110 Evropská unie: negativní kódován vůbec.

Druhou skupinu tvoří strany ČSSD a ODS, které měly poměr užitých sdělení s evropskými a národními tématy téměř vyrovnaný. Ve volebním programu ČSSD převažují s 55,3 % národní témata nad evropskými, které měli 41,2% zastoupení. Ve skupině evropských témat byly převážně kódovány větné celky indexu 108 Evropská unie: pozitivní s 36,5 %. Strana ODS poprvé v rámci všech volebních programů dosáhla převahy evropských témat nad tématy národními. Evropská témata měla ve volebním programu 49,5% zastoupení a národní 47,6% zastoupení. Dalším významným specifíkem je silná převaha indexu 110 Evropská unie: negativní, k němuž bylo přiděleno až 40,8 % větných celků. Přehled zastoupení zakódovaných témat do celků národní a evropská témata je znázorněn v tabulce 28. Opět zde není kalkulováno s větnými celky bez obsahu.

Tabulka 28: Porovnání početního a procentuálního zastoupení národních a evropských témat ve volebních programech českých politických stran.

Téma	KSCM		KDU-ČSL		ČSSD		ODS	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
Evropská témata	58	24,3	29	17,3	35	41,2	51	49,5
Evropská unie: pozitivní	49	20,5	29	17,3	31	36,5	42	8,7
Evropská unie: negativní	9	3,8	0	0	4	4,7	9	40,8
Národní témata	179	74,9	136	80,9	47	55,3	49	47,6

Zdroj: Autorka.

4.4 Výsledky analýzy (CMP): srovnání výsledků ve všech volebních obdobích do Evropského parlamentu

Srovnávací výsledky analýzy podílu národních a evropských témat ve volebních programech za všechna volební období u voleb do Evropského parlamentu jsou nejdříve porovnávána v rámci jednotlivých politických stran. V závěru kapitoly je grafické znázornění průběhu výsledků všech zkoumaných volebních programů a porovnání užití větných celků spadajících pod index 108 Evropská unie: pozitivní a 110 Evropská unie: negativní.

4.4.1 Srovnání užití národních a evropských témat ve volebních programech KSČM

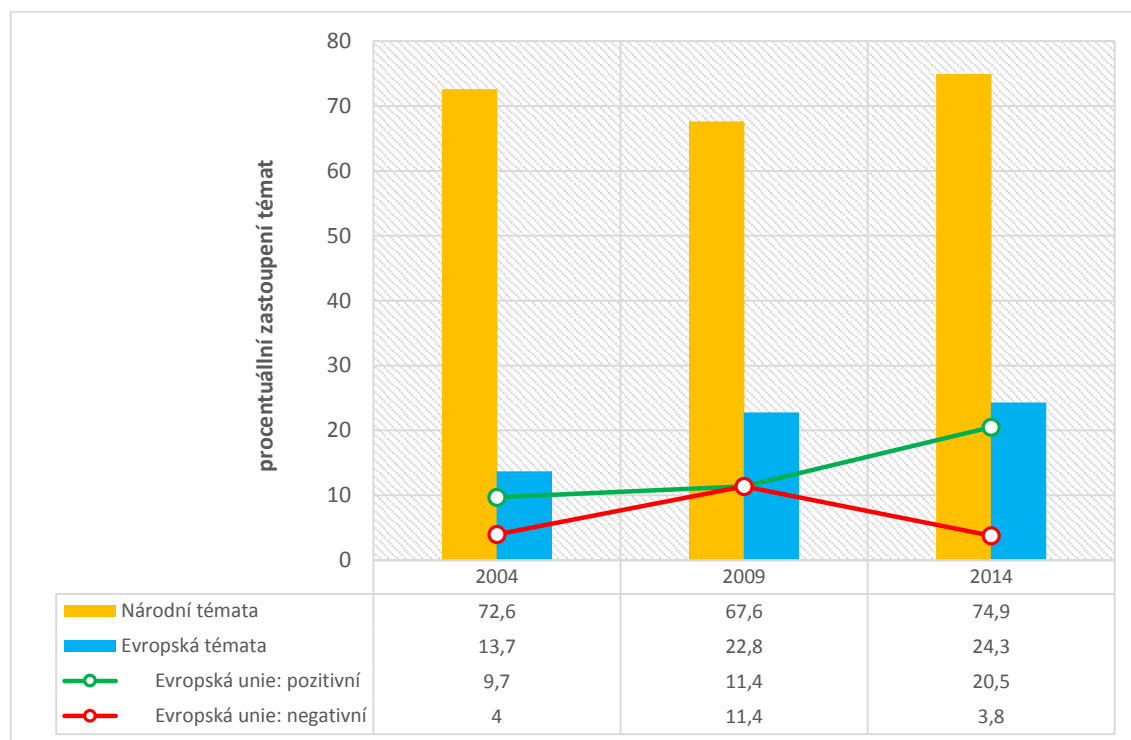
Volební programy KSČM měly ve všech obdobích podobný počet kódovaných větných celků. Ve všech obdobích převládala ve volebních programech národní témata, z nichž dominovaly indexy 504 Rostoucí sociální stát, 601 Národní cesta: pozitivní, 701 Pracovní skupiny: pozitivní a 501 Ochrana životního prostředí. Procentuální zastoupení evropských témat se pohybovalo od 13,7 % v roce 2004 přes 22,8 % v roce 2009 až po 24,3 % v roce 2014. Podíl evropských témat ve volebních programech měl tak vzrůstající tendenci. V porovnání s tématy národními ovšem dosahoval pouze cca třetinových hodnot. Větné celky odkazující k evropské integraci v roce 2004 a 2014 byly zakódovány s převahou k indexu 108 Evropská unie: pozitivní. V roce 2009 byl poměr indexu 108 Evropská unie: pozitivní a 110 Evropská unie: negativní vyrovnaný.

Pozitivní tvrzení směrem k evropské integraci se týkaly všeobecné podpory, benefitů v oblasti mobility pracovních sil a dotací, podpory integrace v otázkách lidských práv a svobod a azylové a migrační politiky. KSČM ve volebních programech vyjádřila také sympatie s posilováním pravomocí Evropského parlamentu a ustavením jednotného finančního rámce. Naopak, tvrzení negativní, se dotýkaly problematiky propojení trhů, kritikou deformace byrokracie a zásahů podněcujícími zvětšování sociální rozdíly.

Výsledky kódování jednotlivých volebních programů a uskupení dle národních a evropských témat jsou znázorněny v grafu 1. Sloupcový graf porovnávající národní

a evropská témata je rozdělený do třech období voleb 2004, 2009 a 2014. Spojnicový graf ukazuje 2 typy kódovaných indexů v rámci evropské integrace, index 108 Evropská unie: pozitivní a 110 Evropská unie: negativní.

Graf 1: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech KSČM

Zdroj: Autorka.

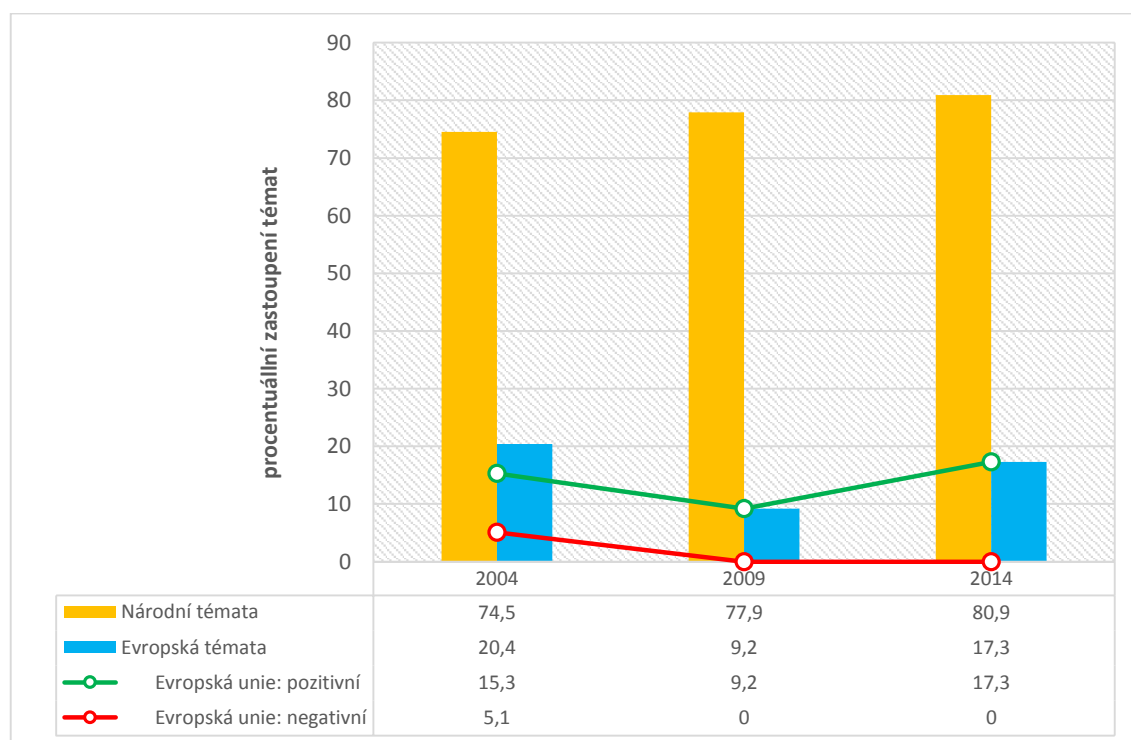
4.4.2 Srovnání užití národních a evropských témat ve volebních programech KDU-ČSL

Volební program KDU-ČSL si držel podobný počet kódovaných větných celků ve všech obdobích a to do počtu 313. Sloupcový graf 2 znázorňuje podíl národních a evropských témat vyskytujících se ve všech volebních obdobích. Dle grafu je patrné značné převýšení procentuálního podílu národních témat. Jejich podíl se pohyboval od 74,5 % v roce 2004, přes 77,9 % v roce 2009 až po 80,9 % v roce 2014. K nejčastěji zastoupeným indexům řadícím se k národním tématům patřily indexy 603 Tradice, hodnoty a rodina a 403 Tržní regulace.

Evropská témata dosáhla nejvyššího procentuálního zastoupení v prvním volebním roce 2004, kde měla až 20,4% zastoupení. Ve druhém volebním období se podíl zastoupení snížil téměř na polovinu a dosáhl tak 9,2 %. Prozatím poslední volební období v roce 2014 bylo evropskými tématy naplněno ze 17,3 %. Témat evropské integrace bylo stranou užito především v pozitivním sdělení, kódovaném pod indexem 108 Evropská unie: pozitivní. Jediné větné celky odkazující k indexu 110 Evropská unie: negativní byly kódovány pouze ve volebním programu strany v prvním volebním období. Tato sdělení se řadila spíše k ochraně domácího trhu a spotřebitelů.

Vyjádření pozitivní směrem k evropské integraci kódované pod indexem 108 Evropská unie: pozitivní předkládala především sdílené hodnoty s evropskou integrací, solidaritu, podporu společné měně a vidinu Evropské unie jako arbitra bezpečnosti.

Graf 2: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech KDU-ČSL

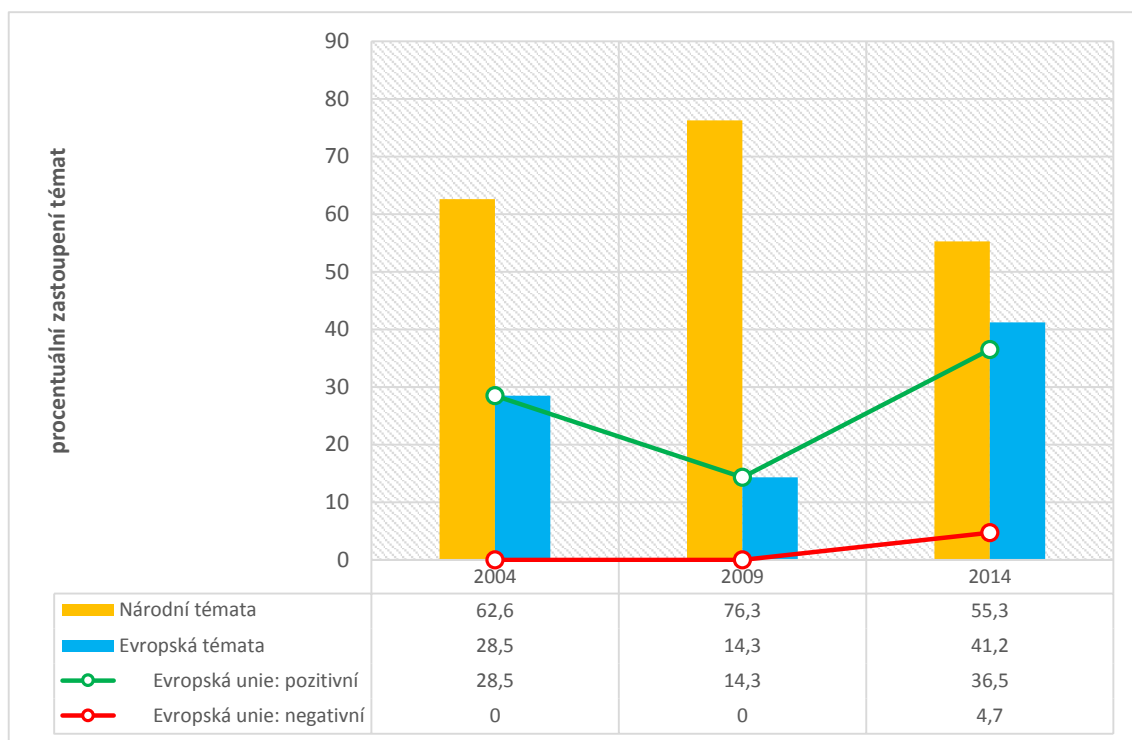
Zdroj: Autorka.

4.4.3 Srovnání užití národních a evropských témat ve volebních programech ČSSD

Počet kódovaných větných celků volebních programů ČSSD se pyšní dvěma prvenstvími, a to nejnižšího počtu s 85 větnými celky v roce 2014 a počtu nejvyššího s 1043 větnými celky v roce 2009. Podíl užitých národních a evropských témat je znázorněn v grafu 3. Národní témata v každém roce volebního období dosáhla ve volebních programech vyššího podílu. Nejvyrovnanější podíl dosáhlo zastoupení témat v roce 2014. Zde bylo 55,3% zastoupení národních témat a 41,2% zastoupení evropských témat. V prvních dvou volebních obdobích dosáhla národní témata téměř dvoutřetinového převážení s 62,6 % v roce 2004 a 76,3 % v roce 2009. Národní témata byla nejčteněji kódovaná k indexům 504 Rostoucí sociální stát a 403 Tržní regulace.

Evropská integrace byla v prvních dvou volebních programech interpretována pouze za pomoci indexu 108 Evropská unie: pozitivní. V prvním roce evropská témata dosáhla 28,5% zastoupení a ve druhém roce 14,3% zastoupení. Třetí rok voleb se ve volebním programu objevily také větné celky odkazující k indexu 110 Evropská unie: negativní. Rok 2014 tak z celkového 41,2% zastoupení evropských témat měl 4,7 % kódovaných větných celků pod indexem 110 Evropská unie: negativní. Ve sděleních indexu 108 Evropská unie: pozitivní ČSSD podporuje přijetí společné měny, Lisabonské smlouvy i migrační politiky. Celkově je Evropská unie vnímána jako garant bezpečnosti a největší hospodářský a pracovní trh na světě. Index 110 Evropská unie: negativní se dotýká tématu byrokratického aparátu Evropské unie a jeho kritiky neefektivity a nevhodných provozních nákladů.

Graf 3: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech ČSSD

Zdroj: Autorka.

4.4.4 Srovnání užití národních a evropských témat ve volebních programech ODS

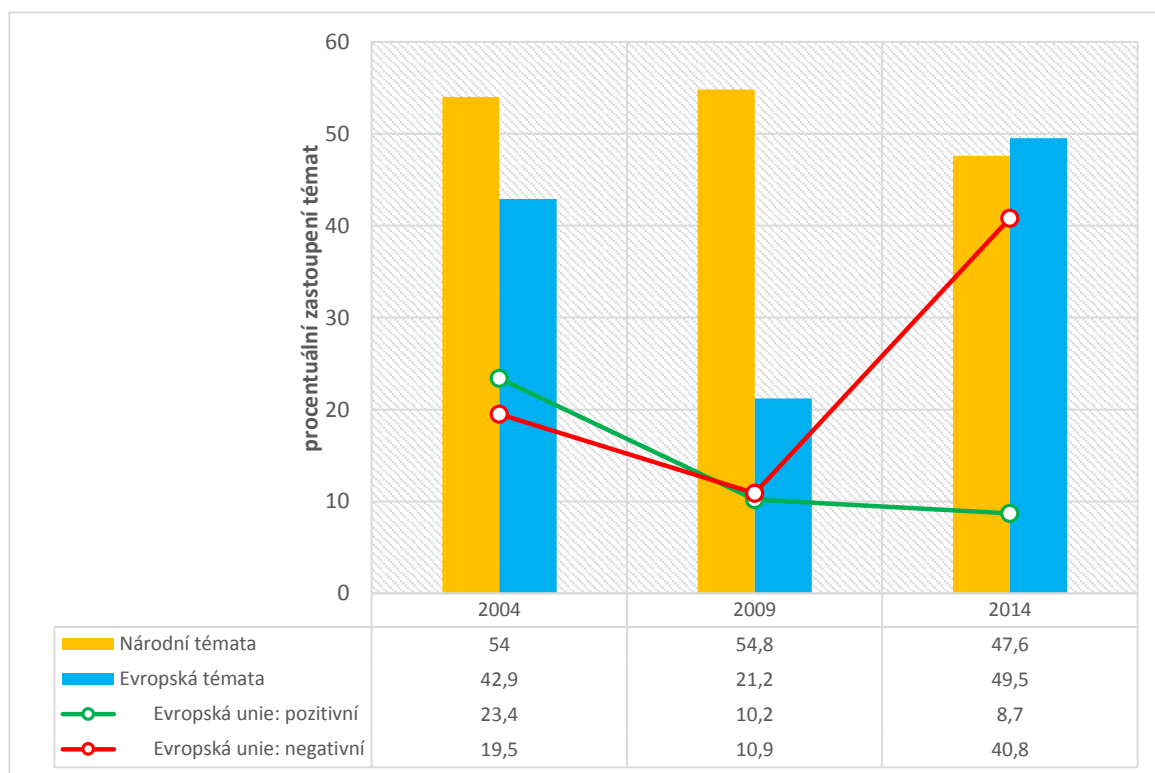
Součet zakódovaných větných celků ve volebním programu ODS prvního a druhého roku voleb byl 103 a 128. Rok 2009 navýšil počet větných celků na 586. Volební program tohoto roku byl také specifický, i co se týče poměru zastoupení národních a evropských témat. Oproti roku 2004 a 2014 kdy byl podíl podobný, a to v roce 2004 54% zastoupení národních témat a 42,9 % evropských témat a v roce 2014 47,6 % národních témat a 49,5 % evropských témat, měl rok 2009 54,8% zastoupení národních témat a 21,2% zastoupení evropských témat. ODS je také jedinou stranou, která dosáhla převahy zastoupení evropských témat nad tématy národními. V roce 2014 měly větné celky sečtené do skupiny evropských témat o 1,9 % vyšší podíl zastoupení, než větné celky odkazující k tématům národním. Tyto podíly znázorňuje také graf 4: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech ODS.

Druhou charakteristikou znázorněnou v grafu je podíl zastoupení indexů 108 Evropská unie: pozitivní a 110 Evropská unie: negativní. Pro každý rok byl tento podíl specifický. V roce 2004 převažoval index 108 Evropská unie: pozitivní s 23,4%

zastoupením nad 19,5% zastoupením indexu 110 Evropská unie negativní. Rok 2009 tyto podíly téměř srovnal a byla zde pouze 0,7% převaha indexu 110 Evropská unie: negativní. V roce 2014 došlo k silnému nárůstu větných celků odkazujících k indexu 110 Evropská unie: negativní s převahou až 32,1 % nad indexem 108 Evropská unie: pozitivní.

Negativní sdělení směrem k evropské integraci jsou po většinu všech volebních programů obdobné. ODS v nich předkládá svůj opoziční postoj k federalizačním mechanismům evropské integrace, společné měně a fiskální a bankovní unii. Sdělení pozitivní předkládají ekonomické benefity vyplývající ze členství. Evropská unie je představována jako prostředek volného trhu, bezpečnosti a energetické soběstačnosti. Národní témata byla ve volebním programu užita především ve větných celcích odkazujících k indexům 601 Národní cesta: pozitivní, 408 Ekonomické cíle a 401 Volný trh. Zakódované větné celky tak souvisejí s charakteristikou strany, jejím eurorealistickým smýšlením i ekonomickým zaměřením.

Graf 4: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech ODS

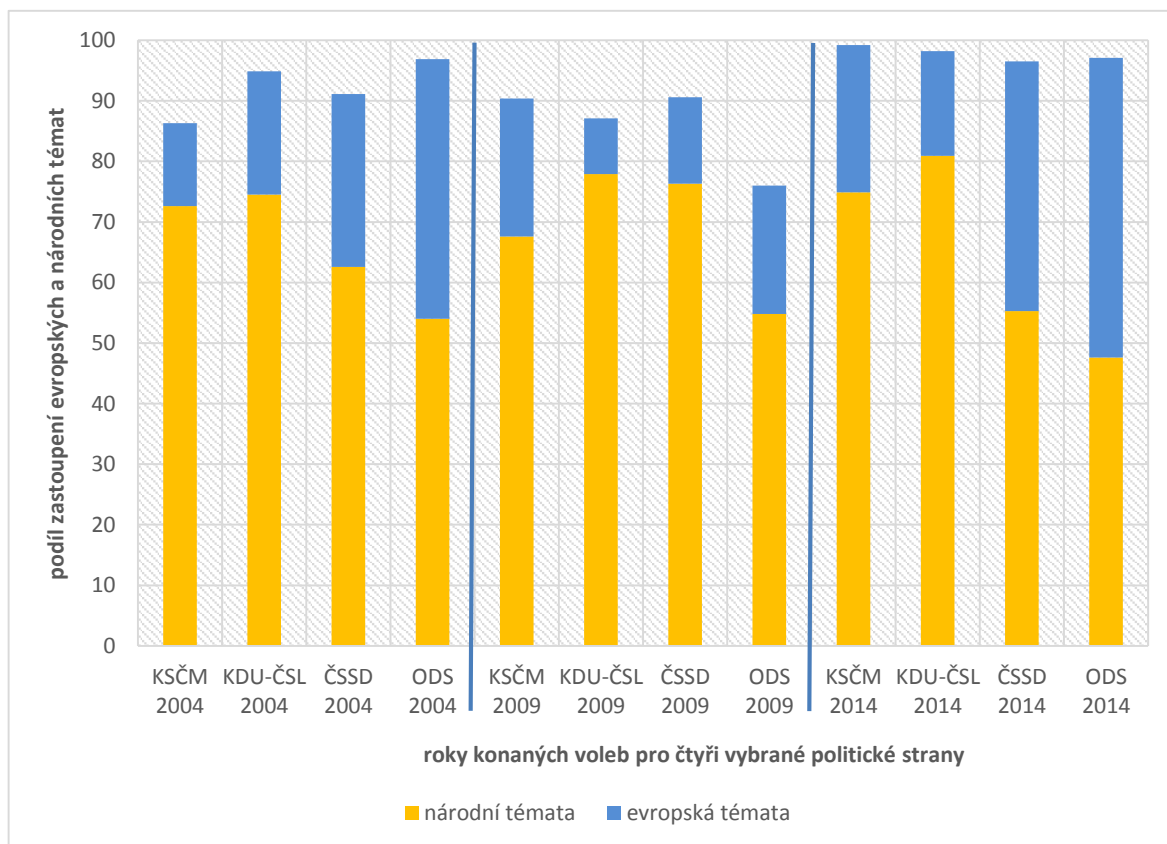

Zdroj: Autorka.

4.4.5 Srovnání užití národních a evropských témat ve volebních programech vybraných českých politických stran

Poslední podkapitola analytické části srovnává všechny dosažené výsledky procentuálních podílů zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech. Výsledky jsou znázorněny ve skládaném sloupcovém grafu 5. Pro každý rok voleb jsou v grafu určeny čtyři sloupce značící podíly témat pro čtyři vybrané politické strany: KSČM, KDU-ČSL, ČSSD a ODS. Sloupce jsou rozděleny do dvou částí charakterizující dvě zkoumané skupiny témat: národní a evropská. Data nedosahují sta procent z důvodu zakódování indexu 000 Bez obsahu, jejichž data nebyla do výsledků porovnání zahrnuta. Dle grafu je patrné, že ve vybraných volebních programech byl zahrnut vyšší podíl národních témat nežli evropských témat. Nejvyrovnanější sloupec je zřetelný u ODS v roce 2014, poté v roce 2004 a u ČSSD v roce 2014.

Graf 5: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech čtyř vybraných politických stran

Zdroj: Autorka.

Přehled jednotlivých číselných výsledků je znázorněn v následující tabulce 29. Pro každý rok jsou v tabulce vypsány jednotlivé výsledky procentuálních podílů zakódovaných větných celků spadajících do skupiny témat národních nebo evropských. V roce 2004 bylo ve volebních programech stran průměrně užito 65,9 % národních témat a 26,4 % evropských témat. V roce 2009 bylo pro tyto ukazatele dosaženo hodnot 69,15 % u národních témat a 16,9 % u evropských témat. Do volebních programů v roce 2014 bylo zahrnuto 64,7 % větných celků odkazujících k národním tématům a 33,1 % k evropským tématům. V tabulce jsou také vyznačeny tři významné poměry zastoupení témat ve volebních programech, kde jsou si hodnoty početně blízké. Jedná se o volební program ODS v roce 2004 a v roce 2014 a volební program ČSSD v roce 2014.

Tabulka 29: Porovnání početního a procentuálního zastoupení národních a evropských témat ve volebních programech českých politických stran.

Politická strana	2004		2009		2014	
	Národní témata, %	Evropská témata, %	Národní témata, %	Evropská témata, %	Národní témata, %	Evropská témata, %
KSČM	72,6	13,7	67,6	22,8	74,9	24,3
KDU-ČSL	74,5	62,6	77,9	9,2	80,9	17,3
ČSSD	20,4	28,5	76,3	14,3	55,3	41,2
ODS	54	42,9	54,8	21,2	47,6	49,5

Zdroj: Autorka.

Na základě průběžných výsledků jednotlivých volebních programů vybraných politických stran a celkového shrnutí výsledků v grafické i tabulkové podobě lze potvrdit předpoklad, že volební programy relevantních českých politických stran ve volbách do Evropského parlamentu obsahují v mnoha případech témata, která jsou charakteristická pro volby prvního řádu. Jedinou výjimkou, kde byla převaha větných celků spadajících do skupiny evropských témat, je volební program ODS pro rok 2014. Evropská témata zde převažují nad národními tématy o 1,9 %. Míra zastoupení témat evropské integrace byla v rámci všech volebních let ve vybraných volebních programech 25,5 %. Ostatní zakódované větné celky, bez započtení indexu 000 Bez obsahu, spadaly do národních témat inklinujících k tématům užívaným politickými stranami u voleb prvního řádu. Větné celky spadající pod skupinu národní témata dosáhla ve volebních programech všech zkoumaných let

průměrně 66,6% zastoupení. Většina prostoru volebních programů byla věnována národním tématům a evropská témata soupeřila s dalšími politickými tématy. Výsledky analýzy tak demonstrují teorii voleb druhého řádu v jedné z jejích charakteristik u voleb do Evropského parlamentu.

4.4.6 Porovnání užití větných celků spadajících k pozitivním a negativním vyjádřením k evropské integraci

Poslední podkapitola analytické části se blíže dívá na sdělení větných celků ve skupině evropských témat. V této skupině, jak již bylo napsáno, se integrují větné celky kódované pod indexy 108 Evropská unie: pozitivní a 110 Evropská unie: negativní. Tabulka 30 ukazuje názorný přehled užitých sdělení k tématu evropské integrace v kladném i záporném vyjádření.

Tabulka 30: Přehled zakódovaných indexů 108 Evropská unie: pozitivní a 110 Evropská: unie negativní ve volebních programech

Politická strana	2004		2009		2014	
	108 Evropská unie: pozitivní	110 Evropská unie: negativní	108 Evropská unie: pozitivní	110 Evropská unie: negativní	108 Evropská unie: pozitivní	110 Evropská unie: negativní
KSČM	9,7	4	11,4	11,4	20,5	3,8
KDU-ČSL	15,3	5,1	9,2	0	17,3	0
ČSSD	28,5	0	14,3	0	36,5	4,7
ODS	23,4	19,5	10,2	10,9	8,7	40,8

Zdroj: Autorka.

Poměr větných celků kódovaných pod indexem 108 Evropská unie: pozitivní měl téměř ve všech volebních programech převahu. Výjimkou byl volební program KSČM v roce 2009, kdy byl poměr užití větných celků kódovaných pod indexem 108 Evropská unie: pozitivní a 110 Evropská unie: negativní vyrovnaný. Ve volebních programech ODS z roku 2009 a 2014 naopak převažovaly větné celky spadající pod index 110 Evropská unie: negativní. V roce 2009 byla tato převaha o 0,7 % a v roce 2014 až o 32,1 %. Úplná absence větných celků spadající pod index 110 Evropská unie: negativní se objevila u volebních programů KDU-ČSL a ODS. Politická strana KDU-ČSL větných celků pod tímto indexem

neužila v letech 2009 a 2014. Ve volebních programech ČSSD nebylo tohoto indexu užito v letech 2004 a 2009.

Obsahově byly větné celky užity buď v tradičním znění obecné podpory evropské integrace a s ní sdílené hodnoty. V opačném případě pak větné celky vyjadřovaly postoj proti federalizačním mechanismům. Druhou variantou byly větné celky reflektující aktuální témata (hospodářská krize, energetická bezpečnost, společná měna, jednotný trh, mobilita pracovníků, byrokratický aparát, ...). Porovnání užití těchto indexů dodalo práci specifičtější představu o obsahovém sdělení politických stran ve volebních programech k tématu evropská integrace.

5. ZÁVĚR

Tato práce se zaměřila na analýzu volebních programů k volbám do Evropského parlamentu čtyř českých politických stran. Zvolenou metodou získávání dat byla obsahová analýza, která text volebních programů rozdělila na analytické jednotky, neboli větné celky, které byly dle obsahu přiřazovány do kódovacího schématu výzkumné skupiny Comparative Manifesto Project (tzv. CMP). Pro potřeby analýzy bylo klíčové zmapování především větných celků odkazujících k evropské integraci. Ostatní témata byla agregována do skupiny národní témata. Větné celky agregované do skupiny evropská témata nesly zakódování pod indexem 108 Evropská unie: pozitivní nebo 110 Evropská unie: negativní.

Předpokladem při zpracování diplomové práce bylo, že volební programy vybraných českých politických stran u voleb do Evropského parlamentu obsahují v mnoha případech témata, která jsou charakteristická pro volby na národní úrovni. Tento předpoklad byl na základě výsledků analýzy potvrzen. V prvním volebním roce bylo ve volebních programech stran průměrně užito 65,9 % národních témat a 26,4 % evropských témat. Plných 100 % není ani v jednom volebním roce dosaženo díky zakódování větných celků pod index 000 Bez obsahu. Tento index není ve výsledcích kalkulován. V roce 2009 byl poměr zastoupení národních témat ještě o 3,25 % vyšší než v prvním roce 2004. Národní témata byla ve volebních programech průměrně užita z 69,15 %. Evropská témata měla v roce 2009 pouze 16,9% zastoupení. Doposud poslední konané volby v roce 2014 evidovaly ve volebních programech nejvyšší zastoupení evropských témat. Ne však vyšší než zastoupení národních témat. Do skupiny národní témata bylo zahrnuto 64,7 % větných celků a do skupiny evropská témata bylo zahrnuto až 33,1 % větných celků.

Téměř vyrovnané zastoupení národních a evropských témat měly v některých svých programech politické strany ODS a ČSSD. Volební program s blízkými hodnotami zastoupení byl u ODS v roce 2004. Národní témata byla v tomto roce zastoupena z 54% a evropská témata ze 42,9 %. V roce 2014 byly tyto podíly 47,6 % a 49,5 %. Volební program ODS v roce 2014 také jako jediný dosáhl vyššího zastoupení evropských témat nad národními tématy. Převaha evropských témat byla v tomto roce o 1,9 %. ČSSD dosáhla

téměř vyrovnaného zastoupení ve volebním programu z roku 2014. Zastoupení národních témat bylo 55,3 % a evropských témat 41,2 %.

Každý volební rok i každá politická strana byla svými výsledky v podílech zastoupení specifická. V textu diplomové práce tak byly okomentovány jednotlivé volební programy se svými obsahovými specifiky a klíčovými politickými tématy. Obecně lze k volebním programům stran přiřadit následující charakteristiky v použití evropských témat.

KSČM ve své profilaci na politické scéně vykazuje směrem k evropské integraci nejasný postoj. K evropské integraci se v pozitivních tvrzeních odkazovala k benefitům v oblasti mobility pracovních sil a dotací, lidských práv a svobod a sympatizovala s posilováním pravomocí Evropského parlamentu. Negativní tvrzení se dotýkaly problematiky propojení trhů, kritiky deformace byrokracie a zásahů podněcujících zvětšování sociálních rozdílů. Evropská témata se v rámci volebních programů strany průměrně objevila z 20,3 %.

KDU-ČSL jako strana profilující se na politické scéně již od počátku proevropsky, směřovala své pozitivní tvrzení ke sdíleným hodnotám s evropskou integrací, solidaritě a vidině Evropské unie jako arbitra bezpečnosti. Navzdory jejímu proevropskému postoji ve volebních programech značně převyšovala národní témata nad evropskými. Zastoupení evropských témat ve volebních programech bylo průměrně z 15,6 %.

K proevropsky smýšlejícím stranám se řadí také politická strana ČSSD. Strana propaguje posilování evropské integrace, která pomůže k dosažení globální spravedlnosti a udržení sociálního modelu. Tento postoj je vázán k jejím základním programovým normám. Evropská témata byla průměrně ve volebních programech obsažena z 28 %.

ODS se v otázkách evropské integrace řadí do myšlenkového proudu euorealismu. Ve volebních programech bylo viditelné oproti jiným stranám vyšší zastoupení evropských témat a také jejich vyšší podíl v negativním vyznění směrem k evropské integraci. Průměrné zastoupení evropských témat bylo 37,9 %. ODS tak dosáhla nejvyššího průměrného zastoupení evropských témat ve volebních programech vybraných českých politických stran k volbám do Evropského parlamentu. V pozitivním směru hodnotí ODS Evropskou unii jako prostředek volného trhu, bezpečnosti a energetické soběstačnosti. Její opoziční postoj je naopak patrný k federalizačním mechanismům evropské integrace.

V případě větných celků odkazujících k evropské integraci převažovaly větné celky kódované pod indexem 108 Evropská unie: pozitivní. K výjimkám patřil volební program KSČM v roce 2009, kdy byl poměr zastoupení k indexu 110 Evropská unie: negativní vyrovnaný. Ve volebních programech ODS z roku 2009 a 2014 naopak převažovaly větné celky kódované pod indexem 110 Evropská unie: negativní. V některých volebních programech KDU-ČSL a ČSSD byla úplná absence indexu 110 Evropská unie: negativní. Jedná se volební programy KDU-ČSL v roce 2009 a 2014 a volební programy ČSSD v letech 2004 a 2009.

Závěrečná odpověď na výzkumnou otázku, do jaké míry se věnují volební programy relevantních českých politických stran ve volbách do Evropského parlamentu evropským tématům, koresponduje s teorií voleb druhého řádu. V průměru byla evropská témata do volebních programů vybraných politických stran v roce 2004 zařazena z 26,4 %. V roce 2009 bylo toto zastoupení 16,9 %. A v posledním sledovaném roce 2014 dosáhly průměrně 33,1% zastoupení. Míra zastoupení témat evropské integrace byla v rámci všech volebních let ve vybraných volebních programech 25,5 %.

Ve volebních programech vybraných politických stran převažovala národní témata, která korespondovala s profilací stran na české politické scéně. Ve volebních programech KSČM se s vyššími hodnotami objevily indexy ideologicky odkazující k sociální službě státu. U volebních programů KDU-ČSL byl vždy mezi nejužitejšími indexy index Tradice, hodnoty a rodina. ČSSD dala velký prostor ve volebních programech tématu Blahobyt a kvalita života. A volební programy ODS byly protkány indexy spadajícími pod téma Ekonomika. K politickým tématům charakteristickým pro strany bylo ve volebních programech reflektováno i aktuální dění na domácím trhu a společenské problémy. V roce 2009 se volební programy opíraly o řešení světové hospodářské a finanční krize, problém nezaměstnanosti a bezpečnostní a energetickou politiku. Spojujícím tématem ve volebních programech se v roce 2014 stala i kritika byrokratického aparátu Evropské unie a otázka přijetí eura jako společné měny evropské integrace.

Diplomová práce aplikovala teorii voleb druhého řádu na volby do Evropského parlamentu v jedné z jejich charakteristik. Splnila cíl a zodpověděla výzkumnou otázku, do jaké míry vybrané politické strany zahrnují do svých volebních programů témata evropské integrace. Na jedinou výjimku u volebního programu ODS v roce 2014 byl dán

větší prostor tématům voleb prvního řádu neboli tématům voleb do národních parlamentů. Problém toho, že volby do Evropského parlamentu jsou označovány jako volby druhého řádu, je nejen nižší volební účast, ale rovněž přístup samotných politických stran. Volební programy těchto politických stran dávají menší prostor evropským tématům a převažují v nich především domácí palčivá témata či témata pro stranu charakteristická.

Evropský parlament se postupnými revizemi primárního práva stává vlivnou a silnou institucí. Přímé volby do této instituce by tak měly dodávat voliči i médiím pocit rozhodování o instituci s vyššími kompetencemi. Dle mého názoru je pouze otázkou času, kdy se volby do Evropského parlamentu přiblíží svými charakteristikami k volbám prvního řádu. Klíčovým by měla být lepší informovanost voličů, vyšší pozornost médií a zpracování evropských témat politických stran do jejich volebních programů. Výzkum v této oblasti má ještě mnoho co nabídnout a silící pozice Evropského parlamentu k výzkumům této problematiky nabádá.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

BUREŠ, Jan. Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 526 s. ISBN 978-80-247-4283-0.

ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 224 s. ISBN 978-80-247-3061-5.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. Evropeizace veřejné sféry. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010, xv, 149 s. ISBN 978-80-7400-193-2.

EIBL, Otto. Politický prostor a témata v České republice v letech 2006-2008. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2011, 213 s. ISBN 978-80-7325-262-5.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. Evropská unie. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009, 803 s. ISBN 978-80-7325-180-2.

HÁJEK, Martin. Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014, 226 s. ISBN 978-80-7419-161-9.

KOVÁŘ, Blahoslav. Obsahová analýza dokumentu. Praha: Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací, 1974, 44 s.

KŘEČEK, Jan. Politická komunikace: od res publica po public relations. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 169 s. ISBN 978-80-247-3536-8.

KUBÁČEK, Jan. Slovník politického managementu a volebního marketingu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 103 s. ISBN 978-80-247-4013-3.

MOLEK, Pavel. Politická práva. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 613 s. ISBN 978-80-7478-502-3.

MOŘKOVSKÁ, Lucie a Marek ČEJKA. Česká republika a Evropská unie: studijní materiály. 2., dopl. vyd. V Brně: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2003, 156 s. ISBN 80-210-3225-1.

PITROVÁ, Markéta. Institucionální struktura Evropské unie. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 111 s. ISBN 80-210-2237-x.

PŠEJA, Pavel. Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 203 s. ISBN 80-7325-069-1.

SCHULZ, Winfried a Irena, REIFOVÁ. Analýza obsahu mediálních sdělení. 3., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 149 s. ISBN 978-80-246-1980-4.

ŠARADÍN, Pavel. Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 161 s. ISBN 978-80-244-1876-6.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. Metody výzkumu médií. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 293 s. ISBN 978-80-7367-683-4.

WIMMER, Roger D., Joseph R., DOMINICK. Mass Media Research. Boston: Wadsworth, 2010. 462 s. ISBN 13-978-1-4390-8274-4.

Internetové zdroje

ČSSD. *Sociální demokracie: Historické kořeny, hlavní směry a perspektivy* [online]. 2011 [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.cssd.cz/data/files/cssd-dlouhodoby-program.pdf>

ČSSD. *Společně v Evropě* [online]. 2011 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://www.cssd.cz/data/files/manifest.pdf>

ČSSD. *Volební program a prohlášení vlády* [online]. 1998 [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.cssd.cz/data/files/2000-volebni-program-a-prohlaseni-vlady-1998-tisk.pdf>

EURACTIV.CZ. *Politické skupiny v Evropském parlamentu* [online]. 2.5.2013 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link%20dossier/politick%C3%A9skupinyvevropsk%C3%A9mparlament>

EUR-LEX: Access to European Union law. *Zásada subsidiarity* [online]. 3.9.2015 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV:ai0017>

EUROSKOP.CZ. *Evropská levice* [online]. [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8649/sekce/konfederativni-frakce-spojnych-evropskych-levych-a-evropska-levice/>

EUROPEAN PARLIAMENT. *Turnout 2014 - European Parliament* [online]. 2014 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/turnout.html>

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Evropský parlament: O Parlamentu* [online]. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/20150201PVL00021/P%C5%99edchoz%C3%AD-volby>

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Evropský parlament: volební postupy* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_1.3.4.pdf

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Smlouvy a Evropský parlament* [online]. 3.12.2015 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/20150201PVL00022/EP-a-Smlouvy>

EVROPSKÉ ZPRÁVY. *Jistota, program pro rok 2009* [online]. ©2011 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://www.evropskezpravy.cz/soubory/dokumenty/cssd-jistota-ep2009-917.pdf>

EUROSKOP.CZ. *Evropská lidová strana a frakce Evropské lidové strany a evropských demokratů* [online]. [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8625/sekce/evropska-lidova-strana/>

EUROSKOP.CZ. *MEMO: Frakce v Evropském parlamentu* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8468/2351/clanek/memo-frakce-v-evropskem-parlamentu/>

FRÍZLOVÁ, Iveta, Michaela KOZLOVÁ, Ondřej MÁLEK a Jaroslav ŠVESTKA. *Vliv evropeizace na české politické strany*. In: International Institute of Political Science of Masaryk University [online]. 2006 [cit. 2015-10-17]. Dostupné z: http://www.iips.cz/userfiles/file/wp_20_vliv_evropeizace.pdf

GUE/NGL. *About the group* [online] 2013 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://www.guengl.eu/group/about>

HRABICOVÁ, Zdeňka. *Evropská témata v evropských volbách 2004 a 2009 – prohloubení zájmu českých politických stran o evropské otázky?*. Brno, 2008. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/136169/fss_m_b1/diplomka_final.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

KDU-ČSL. *Evropský volební program KDU-ČSL* [online]. 19.4.2004 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://preview.kdu.cz/Dokumenty/Volby/2004/Volby-do-Evropskeho-parlamentu/2004/Evropsky-volebni-program-KDU-ČSL.aspx>

KDU-ČSL. *KDU-ČSL: Kdo jsme* [online]. 1997 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/o-nas/kdo-jsme>

KDU-ČSL. *Kořeny ČSL* [online]. 1997 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/o-nas/historie>

KDU-ČSL. *Program KDU-ČSL pro volby do Evropského parlamentu 23. a 24. května 2014*. Volby do EP [online]. [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: http://www.volbydoep.cz/getmedia/b2402746-09d9-4fef-956f-aaff11b92712/Europrogram_KDU_2014.pdf.aspx

KDU-ČSL. *Volební program 2013-2017* [online]. 1997 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/getattachment/Temata/Volebni-program/KDU-CSL-Volebni-program-2013-2017.pdf.aspx>

KRONICK, Jane C. *Alternativní metodologie pro kvalitativní analýzu dat*. Sociologický časopis [online]. 1997, Vol. 33 (No. 1: 57-67) [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/d9ea8b94ec58c839306f61835d149215d1a90b3f_276_057KRONI.pdf

KSČM. *Dlouhodobé projekty KSČM* [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/politika-kscm/projekty/40399/koncept-modernizace-socialni-politiky>

KSČM. *Evropský parlament* [online]. [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/nasestrana/kscm-a-volby-dokumenty/volby-2004/evropsky-parlament/28372>

KSČM. *Naše strana – KSČM* [online]. 2003 [cit. 2015-10-16]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/nase-strana/24002/kscm-kdo-jsme?chapter=1297>

KSČM. *Otevřený volební program KSČM pro volby do Evropského parlamentu 2009* [online]. [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/volby-a-akce/volby-do-ep-2009/volebni-program>

KSČM. *Obsahové materiály VI. sjezdu KSČM* [online]. [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/nase-strana/sjezdy-kscm/vi-sjezd-kscm/obsahove-materialy-vi-sjezdu-kscm/24142/nadeje-pro-ceskou-republiku>

KSČM. *Program* [online]. [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.kscm.cz/volby-a-akce/evropsky-parlament2/program>

MANIFESTO PROJECT DATABASE. *Introduction: CMP and the Purpose of this Handbook* [online]. 2011 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: https://manifesto-project.wzb.eu/information/documents?name=handbook_v4

MANIFESTO PROJECT DATABASE. *About Manifesto Project Database* [online]. 2003 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <https://manifestoproject.wzb.eu/information/information>

MANIFESTO PROJECT DATABASE. *Coding Scheme: CMP* [online]. 2003 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: [view-source:https://manifesto-project.wzb.eu/coding_schemes/1](https://manifesto-project.wzb.eu/coding_schemes/1)

ODS. *Čtrnáct tezí občanských demokratů* [online]. [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/politicky-program/14-tezi>

ODS. *Čtyři podebradské artikuly* [online]. [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/politicky-program/podebradske-artikuly>

ODS. *Modrá šance pro Evropu, stejná šance pro všechny* [online]. 2004 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: http://www.ods.cz/docs/programy/program_2004e.pdf

ODS. *Otáčíme EU správným směrem* [online]. 2014 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/docs/programy/program-volbyEP2014.pdf>

ODS. *Volební program ODS.EU* [online]. 2009 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: http://www.ods.cz/docs/programy/program_2009ep.pdf

PROCHÁZKOVÁ, Iva a Vít HLOUŠEK. *Významnost tématu evropské integrace: obsahová analýza programů českých stran pro parlamentní volby 2006 a 2010*. *European Electoral Studies* [online]. 2013, č. 8, s. 116, [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://ispo.fss.muni.cz/uploads/EVS/016/EVS_8_2_2.pdf

ROITHOVA, Zuzana. *Volební program pro volby do Evropského parlamentu* [online]. 10.5.2009 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: http://www.roithova.cz/soubory/Volebni_program_KDU-CSL_do_EP_2009_2014.pdf?fid=1241961694

SKUPINA EKR. *Skupina evropských konzervativců a reformistů* [online]. 2012 [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: http://ecrgroup.eu/cz/?page_id=954

VIZE 2020. *Vize 2020 ODS* [online]. 2010 [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: <http://www.vize2020.cz/docs/vize2020final.pdf>

VOLBY.CZ. *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11.06. – 12.06.2004* [online]. 2014 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep?xjazyk=CZ>

VOLBY.CZ. *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 05.06. – 06.06.2009* [online]. 2014 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep?xjazyk=CZ>

VOLBY.CZ. *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 23.05. – 24.05.2014* [online]. 2014 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ep2014/ep?xjazyk=CZ>

WERNER, Annika, Onawa, LACEVELL a Andrea, VOLKENS. *Manifesto Coding Instructions (4th fully revised edition), May 2011*. In: Manifesto Project Database [online]. 2011 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: https://manifesto-project.wzb.eu/down/papers/handbook_v4.pdf

ZAHRADIL, Jan. *Manifest českého eurorealismu* [online]. In: . s. 13 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: http://www.zahradil.eu/assets/files/publikace/manifest_eurorealismu.pdf

ZAHRADIL, Jan. *Jan Zahradil: Právě před deseti lety vyšel Manifest českého eurorealismu* [online]. 2011 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.zahradil.cz/media/Prave-pred-deseti-lety-vysel-Manifest-ceskeho-eurorealismu>

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 1: Obsahové vyjádření jednotlivých témat analýzy (Zdroj: Autorka na základě popisu Manuálu CMP)

Tabulka 2: Zastoupení témat v programu KSČM (2004) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 3: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KSČM (2004) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 4: Zastoupení témat v programu KDU-ČSL (2004) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 5: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KDU-ČSL (2004) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 6: Zastoupení témat v programu ČSSD (2004) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 7: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ČSSD (2004) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 8: Zastoupení témat v programu ODS (2004) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 9: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ODS, (2004) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 10: Porovnání početního a procentuálního zastoupení národních a evropských témat ve volebních programech českých politických stran. (Zdroj: Autorka)

Tabulka 11: Zastoupení témat v programu KSČM (2009) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 12: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KSČM (2009) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 13: Zastoupení témat v programu KDU-ČSL (2009) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 14: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KDU-ČSL (2009) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 15: Zastoupení témat v programu ČSSD (2009) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 16: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ČSSD (2009) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 17: Zastoupení témat v programu ODS (2009) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 18: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ODS (2009) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 19: Porovnání početního a procentuálního zastoupení národních a evropských témat ve volebních programech českých politických stran (Zdroj: Autorka)

Tabulka 20: Zastoupení témat v programu KSČM (2014) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 21: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KSČM (2014) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 22: Zastoupení témat v programu KDU-ČSL (20014) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 23: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu KDU-ČSL (2014) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 24: Zastoupení témat v programu ČSSD (2014) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 25: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ČSSD (2014) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 26: Zastoupení témat v programu ODS (2014) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 27: Hodnoty indexů s největší frekvencí výskytu v programu ODS (2014) (Zdroj: Autorka)

Tabulka 28: Porovnání početního a procentuálního zastoupení národních a evropských témat ve volebních programech českých politických stran. (Zdroj: Autorka)

Tabulka 29: Porovnání početního a procentuálního zastoupení národních a evropských témat ve volebních programech českých politických stran. (Zdroj: Autorka)

Tabulka 30: Přehled zakódovaných indexů 108 Evropská unie: pozitivní a 110 Evropská: unie negativní ve volebních programech (Zdroj: Autorka)

Seznam grafů

Graf 1: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech KSČM (Zdroj: Autorka)

Graf 2: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech KDU-ČSL (Zdroj: Autorka)

Graf 3: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech ČSSD (Zdroj: Autorka)

Graf 4: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech ODS (Zdroj: Autorka)

Graf 5: Zastoupení evropských a národních témat ve volebních programech čtyř vybraných politických stran (Zdroj: Autorka)